

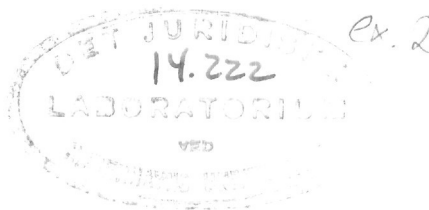
VIDENSKABSMÆNDENES ØKONOMISKE VILKÅR

BETÆNKNING II

AFGIVET AF
DET AF UNDERVISNINGSMINISTERIET NEDSATTE UDVALG
VEDRØRENDE DE STUDERENDES OG
VIDENSKABSMÆNDENES ØKONOMISKE VILKÅR

1. del

Videnskabens
rekrutteringsproblemer

BETÆNKNING NR. 281

1961

INDHOLD

1. del. Videnskabens rekrutteringsproblemer.

Indledning	5
I. Videnskabskommissionens 3. betænkning af 1955. ..	7
II. Bestående forhold	9
III. Udvalgets hovedsynspunkter vedrørende de bestående rekrutteringsforhold og disses revision. ..	11
IV. Forslag om en ny rekrutteringsordnings struktur	17
V. Forslag om stipendiatstillingernes antal og fordeling samt opgørelse af udgifterne i forbindelse med forslagets gennemførelse	19
Bilag 1. Skrivelse af 6. april 1960 fra rektor for Danmarks tekniske Højskole til undervisningsministeriet	24
Bilag 2. Skrivelse af 2. juli 1960 fra udvalget til undervisningsministeriet	33
Bilag 3. Skrivelse af 27. oktober 1960 fra undervisningsministeriet til udvalget	37
Bilag 4. Skrivelse af 18. juni 1960, med 1 underbilag, fra undervisningsministeriet til udvalget	38

Indledning.

Den 26. februar 1958 tilskrev undervisningsministeriet kurator for Københavns universitet E. A. Koch blandt andet således:

„Undervisningsministeriet beskikker herved hr. kuratoren som medlem af og formand for et under dags dato nedsat udvalg til behandling af studenternes og videnskabsmændenes beskatningsproblemer.

Udvalget vil være bemyndiget til i påkommende tilfælde også at tilkalde repræsentation fra de øvrige højere læreanstalter m.v.

Der vil blive stillet fornøden sekretærbistand til rådighed for udvalget."

Den 2. juni 1958 tilskrev undervisningsministeriet kurator Koch bl. a. således:

„I tilslutning til skrivelse herfra af 26. februar d. å. vedrørende nedsættelse af et udvalg til behandling af de studerendes og videnskabsmændenes beskatningsproblemer skal man efter stedfundne forhandlinger om udformningen af den udvalget givne opgave herved ændre og supplere denne således, at udvalget anmodes om at underkaste de studerendes og videnskabsmændenes økonomiske vilkår, herunder deres beskatningsproblemer, en undersøgelse.

Man forudsætter herved, at udvalget baserer sit arbejde på de af ungdomskommissionen og videnskabskommissionen afgivne betænkninger, hvorved bemærkes, at spørgsmålet om en revision af videnskabsmændenes lønforhold efter fremsættelsen af forslaget til ny lønningslov må anses for at falde uden for udvalgets opgave.

Man skal endvidere anmode om, at udvalgsarbejdet må nyde således fremme, at en afsluttende betænkning kan afgives ikke senere end den 1. oktober 1959.

I øvrigt kan ministeriet henholde sig til sin skrivelse af 26. februar d. å."

I nævnte skrivelser af 26. februar og 2. juni 1958 samt i skrivelser af 30. juni og 7. juli 1958 beskikkede undervisningsministeriet de nedennævnte til medlemmer af udvalget:

Kurator for Københavns universitet, *E. A. Koch*, udvalgets formand.

Som repræsentanter for finansministeriet: Kontorchef *K. O. Bredahl*.

Fuldmægtig i skattedepartementet *O. S. Wogensen*.

Som repræsentant for landbrugsministeriet: Professor ved Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole *2V. K. Ilermansen*.

Som repræsentant for handelsministeriet: Rektor for Handelshøjskolen i København, professor, dr. polit. *Poul Winding*.

Som repræsentant for Københavns universitet:

Professor (nu tillige universitetets rektor), dr. polit. *Carl Iversen*.

Som repræsentant for Aarhus universitet: Professor, dr. jur. *Thøger Nielsen*.

Som repræsentant for Polyteknisk Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole: Landsretssagfører *Jacob la Cour*.

Som repræsentant for bestyrelsen for Ungdommens Uddannelsesfond : Ekspeditionssekretær i undervisningsministeriet *E. Tjalve*.

Som repræsentanter for Foreningen til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde:

Højesteretssagfører (nu tillige direktør for Østifternes Kreditforening) *Niels Alkil*.

Professor ved Aarhus universitet, dr. jur. *Torben Lund*.

Som repræsentanter for Danske Studerendes Fællesråd:

Stud. jur. (nu cand. jur.) *Carl J. Clasen*.

Stud. jur. (nu cand. jur.) *Ole B. Thomsen*.

Som repræsentant for Erhvervenes Skatsekretariat:

Fuldmægtig *Vagn Aagesen*.

Som sekretærer for udvalget beskikkedes ved undervisningsministeriets skrivelse af 7. juli 1958 fuldmægtig i skattedepartementet *F. Falck* og sekretær i Københavns universitets økonomiske forvaltning, fru *Gerd Wesenberg*.

Som særlig sagkyndig har professor ved Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole, dr. techn. *A. H. M.*

Andreasen siden den 10. april 1959 deltaget i udvalgets møder.

Som særlig sagkyndige har endvidere professor ved Københavns universitet, dr. med. *P. Bonnevie* og konsulent *O. Mikkelsen*, finansministeriet, deltaget i en række af udvalgets møder.

Udvalget sluttede i december 1960 sit arbejde med betænkning I. De studerendes økonomiske vilkår, offentliggjort i januar 1961. I indledningen til betænkningens 1. del er redegjort for årsagerne til, at de oprindelig fastsatte frister for udvalgsarbejdets afslutning ikke har kunnet overholdes.

Det står herefter tilbage for udvalget at afslutte behandlingen af videnskabsmændenes økonomiske vilkår, herunder deres beskatningsproblemer.

Som nævnt i indledningen til betænkning 1. 1. del, har udvalget nedsat et underudvalg til behandling af videnskabsmændenes økonomiske vilkår, bortset fra beskatningsproblemerne. Dette underudvalg har i samarbejde med et af Foreningen til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde og Forbundet af Lærere ved de højere Lærestudier nedsat fællesudvalg behandlet de i forbindelse med rekrutteringen af videnskabsmænd til den videnskabelige forskning og undervisning stående problemer.

Udvalget har siden afgivelsen af betænkning I afholdt 13 møder.

I anledning af den som bilag 1 til nærværende betænkning trykte skrivelse af 6. april 1960 fra rektor for Den polytekniske Lærestudium, Danmarks tekniske Højskole, angående en ny vederlagsordning for licentiatstuderende og andre, der arbejder med løsning af videnskabelige opgaver, har undervisningsministeriet i skrivelse af 19. april 1960 anmodet udvalget om en udtalelse.

I besvarelse heraf har udvalget tilsendt undervisningsministeriet den som bilag 2 til nærværende betænkning trykte skrivelse af 2. juli 1960.

Som det fremgår af den som bilag 3 til nærværende betænkning trykte skrivelse af 27. oktober 1960 fra undervisningsministeriet til udvalget, har undervisningsministeriet samme dato efter brevveksling med finansministeriet og finansudvalget tiltrådt, at der for et nærmere bestemt antal licentiatstuderende ved Danmarks tekniske Højskole indføres den i skrivelsen nærmere angivne og nedenfor side 9 omtalte stipendieordning med virkning fra 1. februar 1961.

I den som bilag 4 til nærværende betænkning med 1 underbilag trykte skrivelse af 18. juni 1960 har undervisningsministeriet derhos anmodet udvalget om en udtalelse vedrørende et af rektor for Danmarks tekniske Højskole fremsat forslag om oprettelse af et antal forskningsprofessorater ved højskolen samt et forslag om, at universitetsuddannede, som ansættes i stillinger for ikke-tjenestemænd, sikres pensionsordning og lønningsanciennitet efter samme regler som for overenskomstlønnede. De nævnte forslag omtales nedenfor side 16.

Udvalget mener, at spørgsmålet om rekrutteringen af videnskabsmænd til den videnskabelige forskning og undervisning har så stor betydning, og at det bl. a. ved den ved Danmarks tekniske Højskole godkendte stipendieordning for licentiatstuderende har fået en sådan aktualitet, at man må anse det for påkrævet, at udvalget afgiver sin udtalelse om de i forbindelse hermed stående spørgsmål uden at afvente afslutningen af udvalgets arbejde med videnskabsmændenes økonomiske vilkår i øvrigt, herunder deres beskatningsproblemer.

Udvalget fremkommer derfor herved med sin betænkning II. Videnskabsmændenes økonomiske vilkår, 1. del. Videnskabens rekrutteringsproblemer, idet udvalgets arbejde herefter tænkes afsluttet med betænkning II. 2. del, omhandlende videnskabsmændenes økonomiske vilkår i øvrigt, herunder deres beskatningsproblemer.

København, i maj 1961.

Niels Alkil	O. Bredahl	Carl J. Oasen	Jacob la Cour	N. K. Hermansen	Carl Iversen
E. A. Koch (furmand)	Torben Lund	Theger Nielsen	Ole B. Thomsen	Erik Tjalve	
	Poul Winding	O. Skau Wogensen	Vagn Aagesen		

F. Falck Gerd Wesenherg

I. Videnskabskommissionens 3. betænkning af 1955.

Nødvendigheden af en udvidelse og ændring af den bestående stipendieordning til fremme af rekrutteringen af unge videnskabsmænd til videnskabelig forskning og terergering blev stærkt fremhævet i videnskabskommissionens 3. betænkning, der blev afgivet i 1955.

Videnskabskommissionen fandt det ønskeligt, at de højere læreanstalter fik rådighed over stipendier, beregnet på at give særligt egnede studerende lejlighed til i et begrænset tidsrum inden afslutningen af det egentlige fagstudium at arbejde videnskabeligt, og foreslog derfor oprettet 40 studenterstipendier (scholarstipendier) à 1 800 kr. + tillæg.

For at skaffe rimelige muligheder for, at helt unge kandidater i tiden umiddelbart efter afslutningen af den normale uddannelse kunne opnå beskæftigelse ved videnskabeligt arbejde, foreslog kommissionen endvidere, at der til afløsning og supplerung af de hidtil bestående 26 statsstipendier for unge kandidater blev oprettet i alt 72 kandidatstipendier à 4 000 kr. (+ 900 kr. for forsørgere) + sædvanligt honorartillæg. Kandidatstipendierne foresloges tildelt for 2 år med adgang til forlængelse i yderligere 2 år. Oprettelsen af stipendierne foresloges gennemført etapevis.

Dels for at sikre læreanstalterne værdifuld arbejdskraft til forskningen, dels for at give lovende yngre videnskabsmænd lejlighed til gennem nogle år at beskæftige sig indgående med videnskabeligt arbejde og til at kvalificere sig til ledende forskerstillinge foreslog kommissionen desuden det bestående antal universitetsadjunkturstipendier forøget fra 41 til 76 og fastsættelse af stipendiet til et beløb svarende til lønnen for adjunkter ved statens gymnasier. Adjunktstipendierne foresloges som hidtil tildelt for en 3-årig periode med adgang til

forlængelse i yderligere 3 år. Ordningen foresloges gennemført etapevis.

For at åbne adgang til at bevare egnede personer, der efter udløbet af adjunktstipendiet (6 år) ikke havde mulighed for at opnå tjenestemandsansættelse, for videnskaben, foreslog videnskabskommissionen endelig som en forsøgsvis ordning oprettelse af 10 forskerstipendier, som foresloges fastsat til et beløb svarende til lønnen for en amanuensis I. Stipendierne foresloges tildelt for 3 år med adgang til forlængelse i yderligere indtil 3 år.

Ud over — delvis i tilknytning til — den ovennævnte stipendieordning henstillede videnskabskommissionen, at der blev truffet forskellige andre foranstaltninger til sikring af den ønskede rekruttering:

1. Kommissionen udtalte sig således for, at der gennemførtes en for samtlige højere læreanstalter så vidt muligt ensartet ordning, hvorefter medhjælpslønnede videnskabelige assistentstillinger skulle besættes for en 3-årig periode, der kun undtagelsesvis kunne forlænges, maksimalt for yderligere 3 år. Herigennem ønskede man at undgå at give kandidater, der viser sig ikke at have større videnskabelige kvalifikationer, en så varig tilknytning til vedkommende læreanstalt, at afskedigelse af de pågældende og ansættelse af yngre bedre kvalificerede kræfter ville blive vanskeliggjort. Samtidig henstillede kommissionen, at der fortsat blev draget omsorg for, at der, for så vidt der ikke ved udløbet af nævnte 3-års periode skulle være en ledig amanuensisstilling, hvori den velkvalificerede unge videnskabsmand kunne ansættes, som hovedregel skete en omdannelse af den af den pågældende beklædte videnskabelige assistentstilling til en amanuensisstilling.

2. Med henblik på at lette overgangen til anden beskæftigelse for stipendiater, der

efter stipendietidens udløb ikke måtte ønske at fortsætte en videnskabelig løbebane, eller for hvem der ikke var mulighed for ansættelse i en videnskabelig tjenestemandsstilling, anbefalede kommissionen, at man søgte at nå frem til en administrativ praksis, der ville give universitetsadjunkter og lignende rimelig udsigt til at opnå ansættelse inden for gymnasieskolen og til — efter afvejelse af forholdene i de enkelte tilfælde — at få deres hidtidige virksomhed i videnskabens tjeneste medregnet som anciennitetsgivende. Tilsvarende synspunkter burde anlægges ved overgang **til** andre stillinger ved statsinstitutioner.

3. Kommissionen mente, at det for at fremme gennemførelsen af en orlovsordning, der ville give også ikke-tjenestemandssatte videnskabsmænd mulighed for at opnå fri vikar under studieorlov, burde tilstræbes, at der blev stillet vikarkonti af passende størrelse **til** rådighed for samtlige videnskabelige statsinstitutioner.

4. Kommissionen pegede af hensyn til sikringen af rimelige avancementsmuligheder for det forventede stigende antal højt kvalificerede unge videnskabsmænd på ønskeligheden af, at der — bl. a. gennem omdannelse af lektorater til professorater — skete en afhjælpning af det stadig voksende misforhold ved Københavns universitet mellem antallet af professorater og af lektorer, der virkede som selvstændige universitetslærere. Man fremhævede ligeledes betydningen af en opretholdelse af den bestående adgang til i særlige tilfælde at få oprettet ekstraordinære personlige professorater ved universiteterne, og der gjordes opmærksom på, at der også ved de andre højere læreanstalter kunne opstå behov for sådanne stillinger.

5. For at amanuenserne ikke skulle stilles ugunstigere end universitetsadjunkter i konkurrencen om de højere stillinger som følge af det dem pålagte ret omfattende pligtarbejde, der kunne begrænse deres forskningsmuligheder i forhold til adjunkternes, gik kommissionen ind for, at der åbnedes adgang til at pålægge universitetsadjunkter en noget større undervisnings byrde, end de hidtil som hovedregel havde haft, eventuelt også noget rutinearbejde. Man anbefalede endvidere, at der ved institutterne ansattes det fornødne tekniske hjælpepersonale, således at amanuenserne kunne aflastes for en del af deres rutinemæssige institutarbejde.

6. Kommissionen anbefalede oprettelsen af amanuensisstillinger ved andre fakulteter end de matematisk-naturvidenskabelige og lægevidenskabelige, specielt ved Københavns universitets filosofiske og Aarhus universitets **humanistiske** fakulteter, idet der var konstateret et stort behov for højt kvalificerede medhjælpere ved den videnskabelige undervisning og forskning også ved disse andre fakulteter.

7. For at de i betænkningen tilstræbte resultater skulle kunne forventes opnået for visse videnskabsområders vedkommende — specielt for den til de lægevidenskabelige universitetsinstitutter knyttede forskning — understregede kommissionen, at **de** foreslåede foranstaltninger måtte suppleres med andre, der tog sigte på at mindske de økonomiske uligheder, som på disse områder måtte stille sig i vejen for en tilfredsstillende tilgang af unge videnskabsmænd. Kommissionen henskød imidlertid spørgsmålet om iværksættelsen af sådanne supplerende foranstaltninger til lønningskommissionen som det rette forum for behandlingen af de her henhørende ønsker.

II. Bestående forhold.

Af de af videnskabskommissionen stillede forslag er forslaget om universitetsadjunkternes ændrede aflønning gennemført med virkning fra 1. april 1958. Endvidere er fra 1. april 1960 kandidatstipendiet forhøjet som foreslået, dog således at stipendiet i alle tilfælde ydes med 4 900 kr. + sædvanligt honorartillæg, og der er bevilget 38 af de foreslåede 72 kandidatstipendier og 19 af de foreslåede yderligere 35 adjunkturer, hvorved det samlede antal adjunkturer er bragt op på 60, ligesom 8 af de 10 foreslåede forskerstipendier er oprettet, dog således at stipendiebeløbet kun udgør 9 000 kr. + tillæg. Kommissionens forslag om scholarstipendier (studenterstipendier) er ikke gennemført.

Med hensyn til de i videnskabskommissionens betænkning indeholdte henstillinger, der er nærmere omtalt i kapitel I, bemærkes, at indførelse af overenskomstaflønning for store grupper af læreanstaltnes videnskabelige medarbejdere må anses for i det væsentlige at have løst de under punkt 1 og 7 omhandlede problemer. Den under punkt 3 nævnte henstilling om foranstaltninger til fremme af en orlovsordning for ikke-tjenestemandsansatte videnskabsmænd må ligeledes betragtes som imødekommet, medens de i øvrigt anbefalede foranstaltninger ikke eller kun i begrænset omfang er gennemført.

Fra 1. februar 1961 at regne er der i henhold til undervisningsministeriets skrivelse af 27. oktober 1960, jfr. bilag 3 til nærværende betænkning, ved Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole, indført den ordning, at der hvert år kan optages 35 nye licentiatstuderende ved højskolen med støtte efter følgende regler:

Der regnes med en studietid på højst 3 år.

- a) I det første år ydes et stipendium på 7 000 kr. + tillæg eller for tiden 15 400 kr.

- b) Såfremt faglæreren efter 1 års studium skønner, at den pågældende er egnet til at fortsætte licentiatstudiet, ansættes den studerende foreløbig for ½ år med overenskomstløn eller, hvor sådan ikke findes, efter en til 19. lønningsklasse svarende løn.
- c) Såfremt faglæreren efter henholdsvis 1½ års og 2 års studium skønner, at den licentiatstuderende har gjort tilfredsstillende fremskridt, forlænges ansættelsen for ½ år.
- d) Såfremt faglæreren efter 2½ år skønner, at den licentiatstuderende har gjort tilfredsstillende fremskridt, og såfremt særlige forhold i øvrigt taler derfor, f. eks. at den stillede opgave har vist sig mere tidskrævende end forudsat, forlænges ansættelsen for yderligere ½ år.

Ansættelsen ophører altid ved afslutningen af et licentiatstudium. Støtten til de licentiatstuderende administreres af højskolen.

Ved ordningens godkendelse har undervisningsministeriet udtalt, at man anser det for rimeligt, at det inden for visse grænser pålægges de licentiatstuderende, til hvem der ydes statsstøtte, at bistå ved undervisningen, f. eks. ved afholdelse af 1-2 ugentlige forelæsninger med 4-6 timers forberedelse.

I forbindelse med ordningens gennemførelse er 6 kandidatstipendier à 4 900 kr. + tillæg og 4 universitetsadjunkturer ved højskolen bortfaldet.

Når ordningen efter 3 års forløb er fuldt indarbejdet, vil der være 95 licentiatstipendier til rådighed for højskolen. Det bemærkes, at der regnes med et frafald på ca. 15 pct. af de 1. års licentiatstuderende, således at der det 2. og 3. år kun vil være brug for 30 stipendier.

Som nævnt i indledningen har udvalget forinden godkendelsen af den nævnte ordning haft lejlighed til at udtale sig om det forslag fra rektor for Danmarks tekniske Højskole, som ligger til grund for ordningen, men som i øvrigt også omfattede andre stipendieformer, jfr. bilag 1-2 til nærværende betænkning.

Ud over de ovennævnte stipendier stilles der dels af staten gennem Statens almindelige Videnskabsfond og Statens teknisk-videnskabelige Forskningsfond dels af forskellige private fonds og legater midler til rådighed til vederlæggelse af unge videnskabsmænd, der beskæftiger sig med særlige forskningsopgaver.

III. Udvalgets hovedsynspunkter vedrørende de bestående rekrutteringsforhold og disses revision.

Internationale erfaringer viser, at der består en tydelig sammenhæng mellem størrelsen af et lands nationalprodukt pr. indbygger og den andel heraf, som anvendes til videnskabelig forskning og uddannelse. På den ene side bidrager en udstrakt forskningsvirksomhed og en omfattende uddannelse af videnskabeligt personel åbenbart i det lange løb til at hæve den gennemsnitlige produktion pr. indbygger og dermed levestandarden, og på den anden side har et land med en høj levestandard råd til at afse betydelige beløb til fremme af forskning og videnskab.

Erkendelsen af disse sammenhænge har i de senere år vundet terræn overalt i verden, og der investeres i mange lande store summer i forskningen ikke blot inden for de tekniske videnskaber, hvor den førstnævnte sammenhæng er umiddelbart indlysende, men i stigende grad tillige inden for andre grene af videnskaben.

Også her i landet er forståelsen af betydningen af et intensiveret forskningsarbejde i vækst, og der er blevet givet betydelige bevillinger til forbedring af forholdene for det videnskabelige arbejde både gennem opførelse af nye og udvidelse af bestående institutbygninger og gennem bevillinger til anskaffelse af moderne apparatur og tillige i et vist omfang gennem forøgelse af det videnskabelige personale.

Det er imidlertid udvalgets overbevisning, at der må ske langt mere vidtrækkende forbedringer af forskningsmulighederne, for at Danmarks placering som kulturnation skal kunne bevares og styrkes under den videnskabelige ekspansion ude i verden, og for at landets økonomiske stilling skal kunne hævdes. Der er grund til at fremhæve, at Danmark i kraft af sin høje levestandard bør være i stand til at afse en stor og voksende del af nationalindkomsten til disse

formål, og det må understreges, at dette forhold tillige muliggør, at bestræbelserne ikke ensidigt koncentrerer om de tekniske, naturvidenskabelige og lægevidenskabelige områder, hvis umiddelbare betydning for levestandarden er uomtvistelig, men at der tillige kan ydes en stærkt forøget indsats på felter, hvor det økonomiske udbytte er mindre åbenbart, men som kan have des større betydning for nationens kulturelle liv.

Selv med en væsentlig forbedring af videnskabens kår her i landet, vil Danmark som følge af landets lidenhed langt fra på alle områder kunne være med i spidsen for den videnskabelige udvikling, men må på mange punkter indskrænke målsætningen til at være i stand til at følge med i og udnytte de fremskridt, som gøres andetsteds i verden.

Det ville dog efter udvalgets opfattelse være utilfredsstillende, hvis man på alle felter indtog en sådan mere passiv holdning, og det bør fremhæves, at der påhviler dansk videnskab særlige forpligtelser inden for områder, hvor Danmark hidtil i kraft af traditionerne har indtaget en fremskudt plads, såvel som på områder, hvor man, fordi der fremstår en betydelig dansk forskerbegavelse, måtte blive i stand til at yde en saglig indsats. Det er desuden en selvfølge, at den videnskabelige udforskning af forhold, der er af særlig betydning og interesse for Danmark selv, landets egen historie, egne samfunds- og retsforhold m. v., påhviler dansk videnskab.

Forbedrede rekrutteringsforhold vil på flere måder have afgørende betydning for forskningens fremme. Gennem en udvidelse af det antal unge, som i nogle år får lejlighed til at beskæftige sig med videnskabeligt arbejde, vil der kunne præsteres en forøget

forskningsindsats. Forudsætningen for, at det forbedrede apparatur, der stilles til rådighed for forskningen, kan udnyttes i forsvarligt omfang, er også, at flere bliver inddraget i arbejdet på de videnskabelige institutioner. Endvidere vil udvælgelsesgrundlaget for dem, der varigt skal arbejde i videnskabens tjeneste, blive bedre. Endelig må det antages, at de, der efter nogle års videnskabelig virksomhed går ud i anden beskæftigelse i administration, undervisning eller erhvervsliv, ofte bliver bedre egnede til denne gerning. Udvalget tillægger alle disse forhold betydning.

En forbedring af rekrutteringsgrundlaget for den videnskabelige forskning kræver først og fremmest, at de økonomiske vilkår, der bydes den, som i nogle år vil beskæftige sig med videnskabeligt arbejde, er lige så gode som dem, han kan opnå ved anden beskæftigelse, og at der i større omfang åbnes arbejdsmuligheder for unge videnskabsmænd.

Det står udvalget klart, at en udvidelse af den andel af de unge, som beskæftiges ved videnskabeligt arbejde, ikke mindst under de nuværende beskæftigelsesforhold indebærer en samfundsmæssig omkostning, som kommer til udtryk derved, at der bliver en formindsket tilgang til andre beskæftigelser, hvorved produktionsmulighederne — taget i vid forstand — på andre områder reduceres. Heroverfor står dels den direkte værdi af de pågældendes videnskabelige arbejde, der vil kunne få betydning for en længere tid fremover, og af den yderligere uddannelse, de herigennem opnår, dels det forhold, at en forøgelse af staben af videnskabeligt beskæftigede — særlig i faste lærerstillinger ved universiteter og højere læreanstalter — vil bevirke, at der i fremtiden kan ske en udvidelse og effektivisering af uddannelsen. Der er således tale om en parallel til forholdet mellem forbrug og investering, og der må ske en afvejning af hensynene til de øjeblikkelige og de fremtidige produktionsmuligheder. Udvalget er dog overvejende tilbøjeligt til at lægge vægt på betydningen af den fremtidige udvikling og skal i denne sammenhæng pege på, at den forbedring af de studerendes vilkår, som må forventes at blive følgen af en gennemførelse af de i udvalgets

betænkning I fremsatte forslag, vil bidrage til i løbet af en kortere årrække at udvide det samlede antal af kandidater på læreanstalterne.

En særlig side af spørgsmålet vedrører forholdet mellem antallet af cand. mag.'er, der går henholdsvis til videnskabeligt arbejde og til gymnasieskolen, idet en for stærk øjeblikkelig udvidelse af den førstnævnte gruppe under den forhåndenværende mangel på akademisk uddannede gymnasielærere kan medføre dels en forringelse af gymnasieundervisningen, der på lidt længere sigt kan sætte sig uheldige spor i studentermaterialelet inden for alle studieretninger og dermed også i sidste instans i videnskabens rekrutteringsgrundlag, dels en begrænsning af gymnasieskolens kapacitet med hensyn til antallet af dimitterede studenter, som også vil kunne virke begrænsende på tilgangen til den højere uddannelse.

Med disse bemærkninger skal man gå over til en gennemgang og vurdering af de bestående rekrutteringsforhold og til fremsættelse af udvalgets hovedsynspunkter vedrørende en fremtidig ordning af disse forhold.

Af uddannelsesstillinger for unge videnskabsmænd findes i øjeblikket dels amanuensisstillinger og videnskabelige assistentstillinger, dels et mindre antal stipendier af forskellig art. Ligesom videnskabskommissionen finder nærværende udvalg, at de eksisterende amanuensisstillinger og videnskabelige assistentstillinger ikke er tilstrækkelige som rekrutteringsgrundlag, dels fordi antallet trods den siden afgivelsen af videnskabskommissionens betænkning skete forøgelse er for begrænset, dels fordi stillingernes besættelse og indehavernes virksomhed ikke er bestemt af rekrutteringshensyn, men af det øjeblikkelige undervisnings- og forskningsbehov ved den pågældende læreanstalt eller institution.

Ligesom videnskabskommissionen mener udvalget derfor, at rekrutteringsproblemet, der i de senere år er blevet stadig mere alvorligt, kun vil kunne løses gennem en udvidet stipendieordning for unge videnskabsmænd.

Udvalget mener imidlertid ikke, at det af videnskabskommissionen stillede forslag,

selv om dette blev fuldt gennemført, er tilstrækkeligt til under de nuværende forhold at sikre den påkrævede store tilgang af unge med videnskabelige evner. Det foreslåede antal stipendier er for ringe og stipendiebeløbene for små, ligesom forslaget struktur, hvorefter den samlede stipendietid kunne udstrækkes i indtil 16 år efter kandidateksamen, frembyder betænkelighed, da overgangen til anden ansættelse for de kandidater, der af den ene eller anden grund ikke er i stand til at fortsætte den videnskabelige løbebane, efter så lang tids forløb ofte vil være vanskelig. Endvidere tager forslaget kun sigte på rekruttering til videnskabelig forsker- og lærergerning ved de højere læreanstalter, medens der også er et udtalt behov for rekruttering til videnskabelig forskning ved andre videnskabeligt arbejdende institutioner.

Efter udvalgets opfattelse, der har fået principiel tilslutning fra samtlige højere læreanstalter, bør en stipendieordning, som skal være egnet til at sikre en effektiv rekruttering, tilgodese nedennævnte hensyn.

Tidspunktet for stipendiestøttens ydelse.

Erfaringen viser, at kandidater, der allerede har indledt en karriere af anden art, i hvert fald under de hidtil bestående forhold kun sjældent afbryder denne for at påbegynde en videnskabelig løbebane. Den hidtidige stipendieordning, hvorefter der kun undtagelsesvis har kunnet ydes effektiv stipendiestøtte på et tidspunkt, hvor den pågældende ikke allerede under en eller anden form havde dokumenteret sine videnskabelige evner, har utvivlsomt bevirket, at et ikke ringe antal videnskabelige begavelser er gået tabt for forskningen. Det må derfor anses for at være af afgørende betydning for en effektiv rekrutteringsordning, at der skabes mulighed for at inddrage kandidater i det videnskabelige arbejde umiddelbart efter eksamen.

Lige så vigtigt er det, at der skabes større mulighed for at drage kandidater med videnskabelige evner, som i nogle år har beskæftiget sig med andet arbejde, ind i forskningen, da disse kandidater på grund af deres erfaringer fra praksis ofte vil være et særligt aktiv i det videnskabelige arbejde.

Det vil endvidere inden for adskillige fagområder være af stor værdi for rekrutteringen i et vist omfang at kunne prøve de unges videnskabelige evner allerede i studietiden. Der gør sig for tiden en tendens gældende henimod en stramning af studieplanerne for at muliggøre en hurtigere gennemførelse af studiet, som vil være ønskelig for det store flertal af de studerende, men som vil være mindre hensigtsmæssig og tilfredsstillende for særligt videnskabeligt begavede studerende. Det vil derfor kunne have stor betydning, at der ved en stipendieordning for studerende i de sidste studieår skabes mulighed for i visse tilfælde at give studerende adgang til uden for den normale studieplan at fordybe sig i et videnskabeligt emne, som under studiet måtte have fanget den pågældendes interesse, og som han efter sine læreres skøn med udbytte vil kunne arbejde med.

At nogle unge allerede før eksamen som stipendiater bliver sig deres evner og interesse for det videnskabelige arbejde bevidst, vil kunne have særlig betydning for rekrutteringen til den videnskabelige forskning og undervisning, idet højt begavede unge, hvis indsats inden for det videnskabelige arbejde man på forhånd må nære store forventninger til, også normalt vil have særdeles gode muligheder for straks efter eksamen at indtræde i en karriere inden for den praktiske udøvelse af deres fag og ofte vil være tilbøjelige til at udnytte disse muligheder, såfremt deres videnskabelige interesse ikke allerede forinden er vakt. Er dette derimod sket gennem et scholarstipendium, er der større muligheder for at bevare dem for det videnskabelige arbejde ved hjælp af stipendier for kandidater.

Stipendiaternes økonomiske vilkår under og efter stipendieperioden.

Da det er en væsentlig betingelse for at opnå den ønskede udvidede rekruttering, at der bydes stipendiaterne rimelige økonomiske vilkår, bør stipendier for *kandidater* være af en størrelse, der så vidt muligt svarer til det vederlag, stipendiaterne ville have kunnet opnå, såfremt de havde foretrukket ansættelse i stillinger, som deres eksamen giver dem adgang til.

Da det yderligere må befrygtes, at et ikke ringe antal videnskabeligt begavede vil afstå fra at anvende et kortere eller længere tidsrum på forskningsarbejde, såfremt dette på længere sigt medfører ringere økonomiske vilkår, end de ville have opnået gennem beskæftigelse af anden art, bør det tilstræbes, at ansættelse efter stipendieperiodens udløb så vidt muligt sker med stipendieperioden som anciennitetsgivende. For så vidt angår anciennitetsberegningen ved ansættelse i stillinger under staten eller andre offentlige virksomheder, på hvis ansættelsesforhold staten har indflydelse, f. eks. det kommunale skolevæsen, bør der — som allerede fremhævet af videnskabskommissionen — træffes direkte foranstaltninger til sikring af, at dette hensyn tilgodeses.

Studenter stipendiaterne bør — uanset om de normale trangsbetinger er opfyldt — sikres maksimal stipendiestøtte fra Ungdommens Uddannelsesfond. Den periode, hvori stipendiaten således oppebærer den særlige støtte fra uddannelsesfonden, bør ikke komme til afkorting i den tid, hvori den pågældende på sædvanlige betingelser måtte kunne oppebære støtte fra uddannelsesfonden til normal gennemførelse af sit studium.

Udvalget anser det endvidere for påkrævet, at der ud over ovennævnte støtte fra Ungdommens Uddannelsesfond ydes studenterstipendiaterne et beløb, som dels vil kunne virke som en tilskyndelse til at påtage sig videnskabeligt arbejde, der eventuelt kan bevirke en studietidsforlængelse, dels vil kunne understrege disse stipendiars særlige karakter i forhold til de almindelige studenterstipendier. Da de pågældende imidlertid som nævnt forudsættes at modtage et støttebeløb fra Ungdommens Uddannelsesfond, som er tilstrækkeligt til dækning af almindelige leveomkostninger i stipendieperioden, finder udvalget, at dette særlige stipendium bør være af beskeden størrelse, og mener, at det passende kan fastsættes til 600 kr. + sædvanligt honorartillæg.

Stipendieperiodernes længde.

Den samlede stipendieperiode for kandidater bør ikke være så lang, at de, der efter stipendieperioden ikke ansættes i stillinger

ved læreanstalterne eller andre videnskabelige institutioner, vil have vanskelighed ved at opnå ansættelse andet sted, for eksempel ikke vil kunne tjenestemandsansættes på grund af for høj alder.

Da formålet med en udvidet stipendieordning er at tilvejebringe et bedre grundlag for udvælgelsen af de personer, der skal beklæde et forholdsvis lille antal stillinger som ledende forskere og undervisere, bør der under stipendieperioderne ske en gradvis udvælgelse af de stipendiatere, der viser sig bedst egnede for videnskabeligt arbejde.

Stipendiaternes forskningsmæssige vilkår.

Af hensyn til muligheden for at bedømme stipendiatens videnskabelige kvalifikationer bør dennes forskningsvirksomhed normalt — i hvert fald i de første stipendieår — tilrettelægges og udføres under vejledning af en professor eller anden videnskabsmand.

Med hensyn til spørgsmålet om, i hvilket omfang der bør pålægges stipendiaten undervisning eller andet arbejde ud over forskningsvirksomheden, gør der sig modstående hensyn gældende.

På den ene side er det af største vigtighed, at stipendiaten, der er udvalgt, fordi han formodes at have videnskabelige evner, får den tilstrækkelige tid til at arbejde med den særlige forskningsopgave, han har valgt eller er udpeget til at beskæftige sig med, idet det først og fremmest er på grundlag af denne virksomhed, man vil få lejlighed til at komme til klarhed over, om de forventninger, man på forhånd nærer til ham, har udsigt til at indfries.

På den anden side kan det være uheldigt, hvis stipendiatens arbejdsvilkår afviger for meget fra vilkårene] for de ved vedkommende institution ansatte amanuenser og videnskabelige assistenter, som samtidig med, at de beskæftiger sig med lignende forskningsopgaver som stipendiaten, ofte er pligtige at udføre adskillige timers elementært undervisningsarbejde eller andet mere rutinemæssigt arbejde. Dette kan som af videnskabskommissionen påpeget bevirke, at de til institutionen fast knyttede videnskabsmænd stilles ringere end stipendiatere i konkurrencen om de højere stillinger, og dette forhold vil kunne føre med sig, at det

vil blive vanskeligere at få stillingerne som amanuensis eller videnskabelig assistent besat. Deltagelse i undervisningsarbejdet kan endvidere være af værdi for bedømmelsen af de pågældendes evner som eventuelt kommende lærere ved universiteterne og de højere læreanstalter.

Hvilken vægt der bør tillægges de forskellige hensyn, må efter udvalgets opfattelse dels afhænge af de særlige forhold på den enkelte læreanstalt, dels af, hvilken stipendiekategori talen er om.

For så vidt angår studenterstipendiaterne må udvalget mene, at det — uanset hvorledes forholdene er ved den enkelte læreanstalt — må gælde, at der kun i rene undtagelsestilfælde bør pålægges sådanne stipendiat pligtarbejde uden for det egentlige videnskabelige arbejde. Udvalget, som i sin betænkning I stærkt har fremhævet de studiestadige virkninger af de studerendes erhvervsarbejde og derfor har taget afstand fra en kombination af studium og erhvervsarbejde, må ud fra tilsvarende synspunkter finde det betænkeligt, at studenter, som allerede i studietiden udtages til særligt videnskabeligt arbejde, belastes med pligtarbejde uden for dette.

I forbindelse med stipendier, der oppebæres af ganske unge kandidater, normalt umiddelbart eller kort tid efter afsluttende eksamen, kan det anses for mere naturligt at pålægge pligtarbejde i et vist omfang, der efter udvalgets opfattelse dog som hovedregel ikke bør overstige 8 timer ugentlig. De enkelte læreanstalter bør dog have en vis adgang til udligning af eventuelle forskelle mellem stipendiaternes og de fast tilknyttede videnskabsmænds arbejdsbyrde.

For så vidt angår de senere stipendieår mener man, at den for de nuværende universitets- eller højskoleadjunder og forskerstipendiat hidtil anvendte praksis bør opretholdes. Herefter påhviler det stipendiaterne at afholde 1 eller 2 ugentlige forelæsninger el. lign. over emner, der har nær tilknytning til deres særlige forskningsopgave. Der vil ikke herigennem blive en urimelig forskel mellem stipendiaternes og de øvrige videnskabsmænds vilkår, idet det er tanken, at også amanuenser og videnskabelige assistenter skal kunne få tildelt et stipendium af denne art for at få arbejdsro

til gennemførelse af en større videnskabelig opgave.

Sammenfattende kan det siges, at det som hovedregel af rekrutteringsmæssige hensyn vil være mest hensigtsmæssigt, at der ikke pålægges stipendiaterne arbejde ud over det, der er naturligt sammenhængende med eller nødvendigt for udførelsen af den specielle forskningsopgave, de er udtaget til at løse, men at andre forhold, herunder især hensynet til skabelsen af ensartede vilkår for de ved samme institution arbejdende videnskabsmænd, kan gøre det påkrævet at pålægge dem pligtarbejde i et noget videre omfang.

Da formålet med tildelingen af stipendiet er, at den pågældende i så vidt omfang som muligt bruger sin tid og sin arbejdsevne på forskningsopgaver, bør en forudsætning for at oppebære stipendiet være, at stipendiaten ikke eller kun i godkendt og begrænset omfang påtager sig lønnet arbejde. Ved afgørelsen af, om sådant arbejde bør tillades, bør ikke vederlagets størrelse, men arbejdsbyrden være afgørende.

Stipendiernes administration.

Ved tildeling af stipendiestøtte bør der udelukkende lægges vægt på stipendiats kvalifikationer, ikke hans økonomiske trang.

Da der er konstateret et udtalt behov for stipendier til sikring af rekrutteringen også ved videnskabeligt arbejdende institutioner uden for læreanstaltnes kreds, må det anses for påkrævet, at antallet af stipendier fastsættes således, at der er mulighed for at knytte en vis del af disse til de nævnte institutioner. Man mener imidlertid, at samtlige stipendier — også de af de øvrige videnskabeligt arbejdende institutioner ønskede — bør administreres af læreanstalterne, der må anses for at have størst mulighed for at vurdere ansøgernes egnethed og placere stipendiaterne ved de institutioner inden for læreanstaltnes fagområde, hvor de pågældendes studier må påregnes at kunne drives med størst fordel.

Det tilføjes, at stipendiaten, hvis dette må anses for mest hensigtsmæssigt, også bør kunne knyttes til en udenlandsk institution i hele eller en del af stipendieperioden. I denne forbindelse bemærkes, at rejse-

udgifter og eventuelle merudgifter på grund af højere leveomkostninger i det pågældende land ikke bør medføre en forhøjelse af stipendiet, men bør dækkes ad anden vej.

På grundlag af de i det foregående anførte betragtninger har udvalget udarbejdet det i kapitel IV indeholdte forslag om retningslinjerne for en ny rekrutteringsordning.

Udvidelse af avancementsstillingernes antal.

Foranlediget af undervisningsministeriets skrivelse af 18. juni 1960 (bilag 4 til nærværende betænkning) har udvalget drøftet det af Den polytekniske Lærestalt, Danmarks tekniske Højskole stillede forslag om oprettelse af et antal forskningsprofessorater ved lærestalten og spørgsmålet, om det ud fra rekrutteringshensyn ville være ønskeligt at søge oprettet tilsvarende stillinger ved andre lærestalter.

Det står udvalget klart, at den ovenfor foreslåede stipendieordning, der tager sigte på at sikre et bredere rekrutteringsgrundlag, kun vil kunne forventes at virke tilfredsstillende, såfremt der ikke blot gives rimelige økonomiske vilkår i stipendieperioden, men også er udsigter for de bedst egnede unge til på længere sigt at opnå adgang til stillinger af en passende økonomisk og social standard.

Man forstår, at Den polytekniske Lærestalts forslag om oprettelse af særlige forskningsprofessorater har til hensigt at tilgodese dette hensyn, men udvalget finder ikke anledning til at anbefale indførelse af en sådan helt ny kategori af stillinger. Man mener, at det ønskede resultat vil kunne nås gennem oprettelse af stillinger, der falder ind under kategorier, som allerede kendes og anvendes, og vil her specielt pege på muligheden for en udvidet udnyttelse af adgangen til oprettelse af ekstraordinære personlige professorater, d. v. s. professorater, som oprettes for bestemte personer for disses embedstid, således at de bortfalder ved de pågældendes afgang.

Ved Københavns universitet er for tiden normeret 22 og ved Kunstakademiet 2 ekstraordinære professorater, medens der

ved de øvrige højere lærestalter ikke findes stillinger af denne art.

Ekstraordinære professorater har haft stor betydning for Københavns universitet som led i universitetets bestræbelser for at bevare særlige forskerbegavelse for dansk videnskab, især inden for områder af mere speciel karakter.

Man har dog efter udvalgets opfattelse været for tilbageholdende over for ønsker om oprettelse af ekstraordinære professorater ved Københavns universitet, navnlig hvor et særligt undervisningsbehov ikke har kunnet dokumenteres, og udvalget skal derfor henstille, at der i udvidet omfang efter indstilling fra universitetets myndigheder oprettes ekstraordinære professorater ved Københavns universitet for at bevare særligt begavede forskere for dansk videnskab.

Man skal ligeledes i tilslutning til videnskabskommissionens derom fremsatte henstilling foreslå, at der ved Aarhus universitet og de højere lærestalter efter indstilling oprettes ekstraordinære professorater med tilsvarende formål.

I denne forbindelse skal man tillige pege på ønskeligheden af, at der — i overensstemmelse med videnskabskommissionens henstilling herom — gives videre adgang til oprettelse af stillinger som amanuensis eller videnskabelig assistent indenfor andre fagområder end de lægevidenskabelige, matematisk-naturvidenskabelige og tekniske.

Det i undervisningsministeriets ovennævnte skrivelse af 18. juni 1960 ligeledes omtalte forslag fra Danmarks tekniske Højskole om, at de universitetsuddannede, der ikke er ansat i tjenestemandstilling, sikres pensionsordning og lønningsanciennitet efter samme regler som for overenskomstlønnede, må efter udvalgets opfattelse for højskolens vedkommende betragtes som imødekømt gennem den mellem finansministeriet og Dansk Magisterforening oprettede overenskomst af 4. maj 1960 vedrørende magistres ansættelsesforhold i statens tjeneste.

IV. Forslag om en ny rekrutteringsordnings struktur.

En effektiv rekrutteringsordning bør, som man nærmere har redegjort for i foregående kapitel, efter udvalgets opfattelse bygge på følgende principper:

1. Der bør kunne ydes stipendiestøtte til videnskabelig videreuddannelse og til løsning af særlige forskningsopgaver både til kandidater såvel umiddelbart efter den afsluttende eksamen som på et senere tidspunkt, og til studenter i de senere studieår.

2. Størrelsen af stipendier for kandidater bør svare til det vederlag, som oppebæres af kandidater med samme kandidatalder, som har aspirant-, tjenestemand- eller overenskomstansættelse ved samme institution.

3. Stipendiatperioderne må være af nøje afgrænset og ikke for lang varighed.

4. Kandidatstipendieperioderne bør kunne medregnes som anciennitetsgivende ved senere ansættelse i stillinger under staten eller andre offentlige virksomheder, på hvis ansættelsesforhold staten har indflydelse.

5. Der bør under stipendieperioderne ske en gradvis udvælgelse af de bedst egnede stipendiater.

6. Stipendiaternes forskningsvirksomhed bør normalt — i hvert fald i de første stipendieår — tilrettelægges og udføres under vejledning af en professor eller anden videnskabsmand.

7. Stipendiaterne skal kunne knyttes til videnskabelige institutioner uden for læreanstaltnes kreds, ligesom der bør være mulighed for at tilbringe hele eller en del af stipendieperioden ved en udenlandsk institution.

8. En forudsætning for at oppebære stipendiet bør være, at stipendiaten ikke eller kun i godkendt og begrænset omfang påtager sig lønnet arbejde. I forbindelse med stipendiet bør der normalt kun pålægges stipendiaten undervisnings- eller andet arbejde, såfremt det har nær tilknytning til

de forskningsopgaver, der falder inden for hans studieområde, og der bør kun pålægges ham pligtmæssigt arbejde i et omfang, som levner ham fuldt tilstrækkelig tid til det egentlige forskningsarbejde.

9. Ved tildeling af stipendiestøtte skal der udelukkende lægges vægt på stipendiatens kvalifikationer, ikke hans økonomiske trang.

Ud fra disse synspunkter foreslår udvalget da følgende stipendieordning, hvis enkeltheder dog bør kunne tilpasses efter de forskellige institutioners særlige forhold:

1) Der oprettes ved universiteterne og de højere læreanstalter et antal *scholarstipendier* for studerende i de sidste studieår. Formålet er at give den studerende mulighed for i et ekstra studieår at uddybe særlige dele af sit studium og at påbegynde arbejde med forskningsopgaver.

Stipendiaten kan, hvis hans studium eller forskningsopgave gør det naturligt, knyttes til en videnskabelig institution uden for læreanstaltnes kreds i hele eller en del af stipendieperioden.

Der bør kun rent undtagelsesvis pålægges stipendiaten pligtarbejde uden for det egentlige videnskabelige arbejde.

Stipendiet tildeles for 1 år og kan kun ganske undtagelsesvis forlænges.

Stipendiets grundbeløb andrager 600 kr., hvortil ydes sædvanligt honorartillæg, for tiden 120 pct.

Ud over det egentlige scholarstipendium på 600 kr. + tillæg tillægges der af Ungdommens Uddannelsesfonds legatmidler i stipendieåret Scholarstipendiaten maksimal legatstøtte uden hensyn til trang, og uden at den tid, i hvilken stipendiaten således oppebærer den særlige støtte fra uddannelsesfonden, kommer til afkorting i den tid, hvori den pågældende på sædvanlige be-

tingeiser måtte kunne oppebære støtte fra uddannelsesfonden til normal gennemførelse af sit studium.

Forudsætningen for ydelse af maksimal legatstøtte er, at stipendiaten bortset fra sommerferien ikke påtager sig erhvervsarbejde af nogen art.

2) Der oprettes endvidere ved universiteterne og læreanstalterne et antal *kandidatstipendier*, der kan tildeles såvel kandidater, der netop har bestået eksamen og eventuelt har af tjent værnepligt, som kandidater, der i nogle år har været beskæftiget ved praktisk arbejde. Formålet er at give kandidaten lejlighed til at komplettere sin uddannelse ved deltagelse i specialkurser m. v. og ved selvstændigt forskningsarbejde. I kandidatstipendietiden kan der forberedes til licentiatgrad, hvor en sådan er anordnet.

Stipendiaterne kan på lignende måde som ovenfor nævnt knyttes til videnskabelige institutioner udenfor læreanstaltnes kreds.

Det kan i visse tilfælde være naturligt, at stipendiaten efter nærmere aftale yder assistance ved undervisningen eller andet institutionsarbejde uden for det egentlige forskningsarbejde. Denne arbejdsbyrde, heri medregnet tiden til forberedelse af undervisningsarbejde, bør normalt ikke overstige 8 timer ugentlig.

Stipendiet tildeles for 1 år og kan fornyes for 1 år. I almindelighed kan kandidatstipendiet altså højst udstrækkes over 2 år. Der bør dog være adgang til at forlænge kandidatstipendiet yderligere for $\frac{1}{2}$ år, undtagelsesvis for 2 gange $\frac{1}{2}$ år, således at kandidatstipendiet maksimalt kan udstrækkes over 3 år.

Stipendiaten oppebærer et til lønnen for en amanuensis eller kontraktlønnen videnskabelig assistent svarende beløb med eventuelt bestillingstillæg, således at stipendiebeløbet fastsættes med hensyntagen til stipendiatens hidtidige lønmæssige placering.

De ved Danmarks tekniske Højskole indførte licentiatstipendier ligger inden for rammerne af de foreslåede kandidatstipendier med sådanne lempelser, som det må være berettiget at foretage ved indpasnin-

gen af stipendierne efter den enkelte institutions forhold.

3) Der oprettes yderligere ved universiteterne og læreanstalterne et antal *universitetsadjunkture* (højskoleadjunkture) for tidligere kandidatstipendiater eller andre stipendiater, som har vist udpræget videnskabelige evner samt for videnskabeligt arbejdende, der allerede har opnået beskæftigelse ved eller uden for de højere læreanstalter, for at de pågældende kan få arbejdsro til at fuldføre disputats el. lign. Der tænkes her dels på amanuenser, hvem der er pålagt stor undervisnings- eller anden arbejdsbyrde, dels på personer, der ikke er ansat i videnskabelige stillinger.

Stipendiet tildeles for højst 3 år.

Stipendiaterne kan på lignende måde som ovenfor nævnt knyttes til videnskabelige institutioner uden for læreanstaltnes kreds.

Det kan pålægges adjunkterne at afholde 1 eller 2 ugentlige forelæsninger el. lign. over emner, der har nær tilknytning til deres særlige forskningsopgave.

Adjunkten oppebærer et til lønnen for en amanuensis eller kontraktlønnen videnskabelig assistent svarende beløb med eventuelt bestillingstillæg, således at stipendiebeløbet fastsættes med hensyntagen til stipendiatens hidtidige lønmæssige placering.

4) For de tilfælde, hvor der opstår et stærkt ønske om at bevare en videnskabsmand, hvis adjunktur udløber på et tidspunkt, hvor en normeret stilling ikke er ledig, foreslås i overensstemmelse med videnskabskommissionens forslag oprettet et antal længere varende *for sker stipendier* med en stipendieydelse fastsat efter de for universitetsadjunkturene foreslåede regler. Stipendierne foreslås tildelt for 3 år ad gangen med mulighed for forlængelse.

Man skal endelig pege på betydningen af en udvidet adgang til oprettelse af ekstraordinære professorater som en vigtig forudsætning for en effektiv rekruttering, således som man nærmere har redegjort for i kapitel III.

V. Forslag om stipendiatstillingernes antal og fordeling samt opgørelse af udgifterne i forbindelse med forslagens gennemførelse.

I tilslutning til det i kapitel IV stillede forslag om stipendiatordningens struktur har udvalget anset det for formålstjenligt også at udarbejde et konkret overslag over antallet af de forskellige stipendier, der ønskes oprettet ved de enkelte universiteter og læreanstalter.

Udvalget ønsker imidlertid indledningsvis at fremhæve, at medens de for stipendieordningens principper anlagte vurderinger hviler på et ret sikkert grundlag, idet erfaringerne fra den hidtidige stipendieordning har gjort det muligt at opstille retningslinjer for, hvilke krav stipendierne må opfylde i tids-, studie- og arbejdsmæssig samt økonomisk henseende, for at der skal være mulighed for at drage forskerbegavelse ind i det videnskabelige arbejde, kan opgørelsen over det antal stipendier, der bør være til rådighed, kun foretages meget skønsmæssigt.

Vanskeligheden ved at foretage en nøjagtig opgørelse skyldes en række forskellige forhold. Ligesom på andre områder vil det også for den her omhandlede stipendieordning være vanskeligt at afgøre, hvor store investeringer der bør foretages, for at det videnskabelige niveau skal kunne bevares eller højnes. Med hensyn til rekrutterings-spørgsmålet kan det kun siges, at løsningen af dette problem vil kræve en meget kraftig udvidelse af udvælgelsesgrundlaget, men ikke nøjagtigt, hvor stor en udvidelse der må anses for nødvendig og tilstrækkelig. I den foreliggende situation opstår yderligere den vanskelighed, at man ikke kan bygge på hidtidige erfaringer for, i hvilket omfang de unge og yngre kandidater ønsker at få lejlighed til at prøve deres anlæg for og eventuelt at påbegynde en videnskabelig løbebane, idet der her er tale om foranstalt-

ninger, der tilsigter at søge inddraget et langt større antal unge i forskningsarbejdet, end det hidtil har været muligt.

Da det imidlertid efter udvalgets opfattelse er påkrævet, at en udvidet stipendieordning iværksættes snarest, og da man formoder, at dette ikke vil kunne ske, forinden der foreligger et foreløbigt skøn over bl. a. de samlede økonomiske virkninger af ordningen, har man — uanset de hermed forbundne vanskeligheder — ment at burde udarbejde et tilnærmet overslag over det antal stipendier inden for de forskellige kategorier, som det må anses for nødvendigt og rimeligt at stille til rådighed for universiteterne og de højere læreanstalter.

Dette overslag er resultatet af meget indgående overvejelser og drøftelser i udvalget, der atter støtter sig på udtalelser indhentet fra lærerkollegierne ved universiteterne og de højere læreanstalter samt fra visse andre videnskabelige institutioner, efter at disse var blevet gjort bekendt med hovedtrækkene i udvalgets foran omtalte forslag vedrørende stipendieordningens udformning.

Efter udvalgets anmodning har lærerkollegierne bygget deres skøn på en vurdering, dels af den andel af de ældre studerende og de yngre kandidater, som kan anses for at have anlæg og interesse for videnskabeligt arbejde, dels af mulighederne for at give dem passende forskningsopgaver og for at skaffe dem arbejdsplads og fornøden vejledning fra erfarne forskere. For så vidt angår de sidstnævnte forhold har også de videnskabelige institutioner uden for universiteterne og læreanstalterne efter anmodning forsynet udvalget med oplysninger.

Med udgangspunkt i det således tilvejebragte materiale har udvalget opstillet det

samlede overslag over behovet for stipendier, som er gengivet i tabellen øverst side 21, idet man dog har foretaget mindre tilpasninger mellem de af de enkelte lærestalter og institutioner afgivne skøn, således at disse efter udvalgets opfattelse fremtræder som indbyrdes overensstemmende. Denne tilpasning har navnlig fundet sted mellem de to universiteters skøn, idet man på forhånd synes at måtte regne med, at det forholdsmæssige antal videnskabeligt egnede studerende og kandidater er af nogenlunde samme størrelsesorden inden for de studieretninger, som er fælles for de to universiteter.

Uanset at der således er anvendt ensartede retningslinier ved udarbejdelsen af de enkelte dele af overslaget, er der dog tale om betydelige forskelle fra lærestalt til lærestalt i henseende til forholdet mellem en kandidatårgangs størrelse og antallet af stipendier af de forskellige kategorier. Scholarstipendiernes antal i pct. af en eksamensårgang varierer således fra 0 til 16. (For enkelte studieretninger ved universiteterne andrager procenten endog 33, hvilket ikke fremgår af tabellen). For så vidt angår kandidatstipendierne, varierer de tilsvarende tal mellem ca. 4 pct. og ca. 13 pct., når størrelsen af en årgang kandidatstipendier sættes i forhold til eksamensårgangens størrelse; (enkelte studieretninger regner i denne henseende med op til 25 pct.). Endelig varierer adjunkturerens andel af en kandidatårgang mellem 1 og 7-8 pct.)*

Disse betydelige forskelle mellem lærestaltens skøn over behovet for stipendier kan ikke tages som udtryk for stærkt varierende subjektive opfattelser af, i hvilket omfang de studerende og kandidaterne i almindelighed er egnede til videnskabeligt arbejde. Forklaringen findes i en række for-

skellige forhold, som påvirker sammensætningen af de enkelte lærestalters og studieretningers studenterklientel, muligheden for at give stipendiaterne passende forskningsopgaver og fornøden vejledning etc.

Det kan eksempelvis anføres, at ønsket om til sin tid at få adgang til forskningsarbejde kan tænkes at påvirke studievalget, således at den, der nærer et sådant ønske, har foretrukket et studium, hvor de hidtil bestående muligheder for at få lejlighed til at drive videnskabeligt arbejde har været forholdsvis store, frem for et studium, der i så henseende har givet ringere udsigter. Dette forhold kan f. eks. have påvirket studenternes valg mellem det lægevidenskabelige studium og tandlægestudiet.

Et andet forhold, som kan øve indflydelse på det ønskede antal stipendier, er de forskellige, der består mellem forskellige beskæftigelser i henseende til mulighederne for at kunne drive forskning i direkte tilknytning til praktisk virksomhed. For eksempel er mulighederne for at drive naturvidenskabelig forskning som et led i det daglige arbejde utvivlsomt større for en hospitalslæge end for en gymnasielærer, og man må derfor regne med, at der ud af lige store antal medicinere og cand. mag.'er med naturvidenskabelig embedseksamen vil være flere af den sidstnævnte kategori, der vil ønske at gøre brug af en eventuel adgang til at opnå et kandidatstipendium eller et universitetsadjunktur.

Endvidere vil fag, der har institutter med stabe af yngre videnskabelige medarbejdere, og som derfor har mulighed for at stille stipendiaterne en fastere tilknytning til det videnskabelige arbejde i udsigt efter stipendieperiodens udløb, formentlig have lettere ved at interessere de unge kandidater for at modtage et stipendium, end de fag, inden for hvilke der endnu ikke eller kun i mindre omfang, findes sådanne institu-

*) Ved opgørelsen af de anførte procenter for kandidatstipendier og adjunkturer, må det erindres, at kandidatstipendierne kan oppebæres i 2-3 år og adjunkturerne i 3 år. For den enkelte kandidatårgang vil der derfor normalt kun være et antal kandidatstipendier til rådighed svarende til det samlede antal divideret med $2\frac{1}{2}$, ligesom det antal adjunkturer, over hvilket der kan disponeres til fordel for en enkelt årgang kandidater, kun vil udgøre en trediedel af det samlede antal. For en eksamensårgang fra Aarhus universitet vil der eksempelvis i gennemsnit være $54: 2\frac{1}{2} =$ ca. 22 kandidatstipendier til rådighed, og det antal adjunkturer, som — på et senere tidspunkt — vil kunne tildeles den samme eksamensårgang, vil udgøre $43: 3 =$ ca. 14. Disse tal svarer til henholdsvis ca. 11 og ca. 7 pct. af en eksamensårgang fra Aarhus universitet, der som vist i tabellen er anslået til 200.

Oversigt over antal stipendier, der i en kortere forsøgsmæssig periode af udvalget foreslås tillagt læreanstalterne.

Lærestalt	Kandidat-				I alt
	årgaangenes størrelse (ca.)	Scholar- stipendier	Kandidat- stipendier	Adjunk- turer	
Aarhus universitet	200		54	43	121)
Københavns universitet	480	64	114	83	261
Danmarks tekniske Højskole	350	0	95	10	105
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	170	20	50	20	90
Danmarks farmaceutiske Højskole	75	1	25	6	32
Tandlægehøjskolerne i København og Århus	200	10	20	8	38
Handelshøjskolen i København	40	2	7	1)	18
	1515	12)	365	179	673

tioner i tilknytning til lærestalterne. Inden for de rets- og statsvidenskabelige fakulteter ved universiteterne vil de økonomiske og statistiske faggrupper således i øjeblikket have de største muligheder.

Endelig har de bestående lærerkollegiers muligheder for at yde stipendiaterne fornøden vejledning utvivlsomt også spillet en rolle for de enkelte lærestalters og fakulteters skøn over behovet for stipendier. For så vidt lærerkollegierne allerede nu har en meget betydelig arbejdsbyrde med undervisning og eget forskningsarbejde, vil dette kunne have virket begrænsende på det ønskede antal stipendier, medmindre man har ment, at stipendiaterne vil kunne få forsvarlig vejledning ved at blive knyttet til institutioner uden for lærestalterne.

Hvad særlig angår de store forskelle mellem ønskerne om scholarstipendier, skal det fremhæves, at disse i høj grad må antages at bero på forskelle med hensyn til studiernes varighed. Jo mere kortvarigt et studium er, des vanskeligere vil det være i løbet af studietiden at afgøre, om den studerende har sådanne anlæg for videnskabeligt arbejde, at der vil være grundlag for at tildele ham et scholarstipendium, og inden for korte studier er det derfor naturligt, at afgørelsen udskydes indtil studiets afslutning, således at der her normalt kun bliver brug for kandidatstipendier.

Det vil ligeledes være varierende, om der er mulighed for eller endog fordele ved

først at yde stipendier til kandidater, der efter eksamen i nogle år har været beskæftiget ved andet arbejde. Inden for samfundsvidenskaberne lægges der således megen vægt på mulighederne for at kunne tiltrække kandidater, som har opnået en vis praktisk erfaring gennem beskæftigelse i administrationen eller erhvervslivet. Dette forhold vil bl. a. kunne øve indflydelse på fordelingen mellem kandidatstipendier og adjunkturer.

Når antallet af ønskede adjunkturer ved Danmarks tekniske Højskole er særlig lavt i forhold til antallet af kandidatstipendier, skyldes det utvivlsomt for en stor del, at man forventer, at adskillige kandidatstipendiatere efter afslutningen af stipendieperioden (og opnåelse af licentiatgraden) vil finde ansættelse i forskerstillinge i private foretagender, idet licentiatstudiet tildels kan betragtes som en uddannelse med dette formål for øje. Tilsvarende muligheder er næppe til stede i tilnærmelsesvis samme udstrækning for andre kandidatstipendiaters vedkommende.

Endvidere skal det anføres, at lærestalter og fakulteter i et vist, men varierende omfang kan have interesse i at knytte adjunkter til sig, som har en anden uddannelse end den, der gives inden for den pågældende studieretning. Eksempelvis kan Handelshøjskolen have brug for universitetsuddannede økonomer, statistikere og jurister, medens Danmarks farmaceutiske Højskole og tandlægehøjskolerne kunne

tænkes at finde anvendelse for medicinske kandidater. Dette forhold kan have påvirket ønskerne med hensyn til antallet af adjunkturer.

Sluttelig skal det nævnes, at den omstændighed, at antallet af foreslåede stipendier forholdsvis er noget større for Aarhus end for Københavns universitet — uanset at de to universiteter rummer de samme studieretninger — beror på, at de studerendes procentvise fordeling på studieretninger er forskellig. Dette i forbindelse med den foran beskrevne variation i behovet for stipendier mellem de enkelte studieområder giver forklaringen på afvigelsen mellem de to universiteters samlede behov.

De foran fremdragne forhold giver efter udvalgets opfattelse tilstrækkelig forklaring på de forskelle, der kan konstateres mellem læreanstaltnernes skøn over antallet af stipendier inden for de enkelte kategorier.

Det samlede antal foreslåede stipendier af alle typer — i alt 673 — kan for en umiddelbar betragtning forekomme meget betydeligt, navnlig når det sammenlignes med det hidtidige antal, nemlig 98, og med en kandidatårgang, der udgør godt 1500.

Udvalget finder imidlertid i denne forbindelse at burde fremhæve, at tilslutningen til stipendieordningen fra de unges side må formodes i høj grad at afhænge af disses tiltro til, at den videnskabelige forsknings og specielt videnskabsmændenes kår vil blive så stærkt forbedret, at det også ud fra økonomiske overvejelser er rimeligt at påbegynde en videnskabelig løbebane. Efter udvalgets opfattelse vil en stipendieordning, der allerede fra begyndelsen får et sådant omfang, at den bliver et nyt og stærkt udtryk for samfundets vilje til at skabe bedre vilkår for det videnskabelige arbejde her i landet, være fortrinligt egnet til at skabe den nødvendige tillid hos de unge i så henseende.

For så vidt angår sammenligningen mellem antallet af foreslåede stipendier og størrelsen af en kandidatårgang, skal man pege på, at stipendierne for kandidater er flerårige, og at stipendieordningen som følge heraf tænkes gennemført i flere etaper, hvorfor man ikke uden videre kan drage

nogen slutning med hensyn til ordningens omfang ved at sammenholde de to nævnte tal.

Scholarstipendierne, der er 1-årige, tænkes stillet til rådighed fra 1. august 1961 med det fulde antal, der — som tabellen viser — udgør ca. 130 svarende til (i gennemsnit for samtlige læreanstalter) omkring 8 pct. af en årgang studerende henimod slutningen af studietiden og knapt 1 pct. af alle studerende ved de pågældende læreanstalter.

Af kandidatstipendierne, der normalt er 2-årige, maksimalt 3-årige, foreslås $\frac{2}{5}$ eller i alt ca. 145 oprettet pr. 1. august 1961, $\frac{2}{5}$ pr. 1. august 1962 og den resterende femtedel (svarende til de stipendier, der forlænges ud over 2 år) pr. 1. august 1963. 145 stipendiatere svarer til knapt 10 pct. af en årgang kandidater.

Adjunkturene, der er 3-årige, tænkes oprettet med en trediedel eller ca. 60 pr. 1. august i hvert af årene 1961, 1962 og 1963. Dette betyder, at ca. 4 pct. af hver kandidatårgang vil kunne få tildelt denne form for stipendier.

Når ordningen i nogle år har været fuldt gennemført, vil der være i alt ca. 545 stipendier for kandidater (herunder medregnet adjunkture). De pågældende stipendiatere vil normalt være rekrutteret fra de sidste 5-6 kandidatårge, der med den nuværende størrelse vil omfatte i alt ca. 7 500—9 100 personer, hvoraf stipendiaterne vil udgøre 6-8 pct.

Udvalget mener på den anførte baggrund at kunne anbefale overslaget som udgangspunkt for stipendieordningen. Det må imidlertid atter betones, at det nævnte antal stipendier er udtryk for læreanstaltnernes og udvalgets *nuværende* skøn over behovet, og at kun hyppige revisioner — foruden indbyrdes forskydninger inden for de samme økonomiske rammer mellem de forskellige stipendieformer — vil give ordningen den smidighed, som er nødvendig, indtil erfaringer kan erstatte skøn og overslag.

På længere sigt må udvalget anbefale, at stipendiernes antal fastsættes årligt på grundlag af indstillinger fra de respektive læreanstalter ud fra disses opgørelser over de til enhver tid foreliggende muligheder og behov for forskningens rekruttering.

Uanset de foran fremsatte almindelige bemærkninger om ordningens ikrafttræden kan man dog i overensstemmelse med en fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole modtagen henstilling anbefale, dels at kun halvdelen af scholarstipendierne ved højskolen oprettes fra 1. august 1961 og resten fra 1. august 1962, da der for højskolens vedkommende på grund af de ret bundne studieplaner må regnes med en vis tilvænningsperiode for denne hidtil ukendte art stipendier, dels at de for licentiatstuderende bestemte kandidatstipendier ved højskolen, nemlig 40, oprettes allerede fra 1. august 1961, da antallet af licentiatstuderende ved højskolen er godt 40, og disse næsten alle må anses for kvalificeret til et kandidatstipendium.

Med hensyn til de til læreanstalterne allerede knyttede kandidatstipendier og adjunkturer bemærkes, at kandidatstipendierne vil kunne afvikles, når den nye stipendieordning er indført. De nuværende adjunkturer, hvoraf ca. $\frac{1}{3}$ påregnes at blive ledige hvert år, bør efter udvalgets opfattelse indgå i det ovennævnte antal, og adjunkternes vederlag bør fastsættes i overensstemmelse med udvalgets ovenfor stillede forslag. Adjunker, som ved nyordningens ikrafttræden er indehavere af et sådant stipendium, bør imidlertid have adgang til at bevare dette i et tidsrum, der svarer til den under den hidtidige ordning almindeligt gældende tildelingsperiode.

Udgiften i det første år efter nyordningens indførelse vil til 119 scholarstipendier à 600 kr. + tillæg, 166 kandidatstipendier à ca. 18 000 kr. og 60 adjunkturer à ca. 20 000 kr. andrage ca. 4,3 mill. kr. (incl. udgiften til Danmarks tekniske Højskoles stipendier). Heri fragår udgiften til de nuværende 32 kandidatstipendier à 4 900 kr. + tillæg og til 19 af de nuværende 56 adjunkturer samt til 6 kandidatstipendier og 4 adjunkturer, der som tidligere nævnt er bortfaldet i forbindelse med den ved Danmarks tekniske Højskole pr. 1. februar 1961 indførte stipendieordning for licentiatstuderende, i alt ca. 900 000 kr.

Når den foreslåede ordning er fuldt gennemført, vil den årlige udgift til 129 scholarstipendier, 365 kandidatstipendier og 179 adjunkturer andrage i alt ca. 10,3 mill. kr., (incl. udgiften til Danmarks tekniske Højskoles stipendier), hvori fragår udgiften til de nuværende og ovennævnte pr. 1. februar 1961 ved Danmarks tekniske Højskole bortfaldne kandidatstipendier og adjunkturer, i alt ca. 1,6 mill. kr.

Fremtidige undersøgelser af rekrutteringsforholdene og videnskabens vilkår i øvrigt.

Som grundlag for den i udvalgets betænkning I foretagne opgørelse af behovet for støtte til de studerende havde man en omfattende statistisk undersøgelse af de studerendes økonomiske og sociale vilkår.

Det havde været ønskeligt, om udvalgets opgørelse af behovet for stipendier til fremme af rekrutteringen til videnskabelig forsker- og lærergerning kunne bygge på en tilsvarende undersøgelse. Medens studentundersøgelsen imidlertid i første række har taget sigte på en opgørelse af støttebehovet for den faktiske bestand af studenter, er opgaven med hensyn til videnskabsmændenes rekruttering i første række at tage stilling til behovet for en udvidelse af bestanden af videnskabeligt arbejdende, og det har ikke været muligt på forhånd at gøre de faktorer, der er afgørende for dette behovs størrelse, til genstand for statistisk behandling.

Udvalget vil imidlertid stærkt anbefale, at der, når den foreslåede stipendieordning har været i kraft i nogle år, foretages en undersøgelse til belysning af ordningens virkninger på den videnskabelige rekruttering.

Udvalget vil ligeledes anse det for særdeles betydningsfuldt, om der kunne gennemføres en bredere anlagt undersøgelse, der kunne give oplysning om, hvorvidt og i hvilket omfang kandidater, der har ansættelse uden for læreanstalterne og andre videnskabelige institutioner, har mulighed for at drive videnskabelig forskning.

Danmarks tekniske Højskole.

6. april 1960.

Undervisningsministeriet,

Frederiksholms Kanal 21, K.

Ved kongelig anordning af 29. oktober 1953 for Den polytekniske Lærestalt, Danmarks tekniske Højskole indførtes den tekniske licentiatgrad. Licentiatordningen har således nu eksisteret i 7 år, og der har i den forløbne tid været en stadigt stigende interesse for denne uddannelse. Højskolen anser, at dens betydning for Danmarks fremtidige teknisk-videnskabelige niveau kan blive overordentlig.

Ved nærværende skrivelse skal højskolen tillade sig at redegøre for udviklingen i den forløbne tid og herunder fremkomme med en nærmere redegørelse for den økonomiske støtte, som staten har ydet de licentiatstuderende. Endvidere skal man tillade sig at fremkomme med et forslag til en gennemgribende omlægning af den økonomiske støtte til licentiatstuderende og til andre, som man ønsker skal gennemføre et forskningsarbejde.

I. Den gældende licentiatordning.

A. Kort redegørelse for licentiatstudiets indhold.

Reglerne for licentiatordningen er fastsat i den kongelige anordnings §§ 13-16, og undervisningsministeriet har i tilslutning hertil udsendt en bekendtgørelse af 4. november 1953.

Licentiatstudiet kan søges af civilingeniører med 1. karakter samt af kandidater med 1. karakter fra et af universiteterne. Endvidere kan studiet søges af sådanne, som af højskolen skønnes at være jævnbyrdige med de nævnte kandidater fra højskolen eller universiteterne.

Til en licentiatstuderende stilles følgende krav:

a) at han gennemfører et selvstændigt studium af et nærmere fastlagt omfang inden for et ved højskolen repræsenteret fagområde efter en studieplan, der er udarbejdet af en af højskolens lærere og godkendt af det pågældende fagråd.

b) at han som led i denne studieplan i samråd med nævnte lærer og på vilkår, som er godkendt af denne, udfører en teknisk-videnskabelig undersøgelse af et problem inden for studieplanens hovedemne.

c) at han på grundlag af sit studium og den under b) omhandlede undersøgelse forfatter en videnskabelig afhandling, der indeholder et bidrag til uddybet erkendelse af det omhandlede problem.

d) at han derefter holder to offentlige forelæsninger; den ene over et selvvalgt, men dog af faglæreren godkendt emne i tilknytning til afhandlingens problem, den anden over et derefter af faglæreren opgivet emne inden for studieplanen.

B. Antallet af licentiatstuderende.

I årene 1954 til 1960 har højskolen immatrikuleret følgende antal licentiatstuderende:

1954	4
1955	4
1956	5
1957	11
1958	15
1959	7

Til denne oversigt skal føjes, at der pr. 1. april 1960 er immatrikuleret ialt 11 nye studerende i kalenderåret 1960, og af disse er 7 kandidater fra højskolen i januar 1960.

C. *Antallet af færdige licentiater og den gennemsnitlige studietid.*

Af de immatrikulerede havde pr. 1. januar 1960 i alt 9 licentiatstuderende afsluttet studiet. De enkeltes studietid vil fremgå af følgende oversigt:

1 år	3 måneder	
1 - 7	—	
1 - 7	—	
1 - 11		
2 - 1	måned	
2 - 3	måneder	
2 - 4		
3 - 2		
2 - 8	—	

Den gennemsnitlige studietid andrager 2 år og 1 måned, men det må efter de indvundne erfaringer antages, at den gennemsnitlige studietid efterhånden vil blive noget længere, og der regnes derfor i det følgende med en gennemsnitlig studietid på $2\frac{1}{2}$ år.

II. *Redegørelse for de nuværende muligheder for støtte til forskere-*

Indledningsvis bemærkes, at der ikke på nuværende tidspunkt findes en stipendieordning specielt knyttet til licentiatstudiet, og at de licentiatstuderende derfor har været henvist til at søge støtte af de midler, som i det hele står til rådighed for kandidater til udførelse af videnskabeligt arbejde.

Endvidere skal man bemærke, at de af staten tilvejebragte muligheder er baseret på de af videnskabskommissionen fremsatte forslag, jfr. navnlig 3. betænkning afgivet i 1955.

I nedenstående oversigt redegøres der for de eksisterende stipendiemuligheder for unge og yngre videnskabsmænd knyttet til Danmarks tekniske Højskole:

1) *Stipendier fra forskningsrådet.*

Forskningsrådet, der er oprettet ved lov af 30. marts 1946, modtager på den årlige finanslov bl. a. en bevilling til uddeling af stipendier. Denne bevilling var oprindelig på 100 000 kr. pr. år, men er nu forhøjet til 240 000 kr.

Herudover søger forskningsrådet Ths. B. Thriges Fond og Otto Mønstedts Fond om støtte, og det årlige stipendiebeløb er

således i indeværende år blevet forhøjet med 60 000 kr.

Størrelsen af de af forskningsrådet uddelede stipendier er nu 12 000 kr. (brutto). Forskningsrådets stipendier uddeles for 1 år og bliver undertiden forlænget med yderligere 1 år.

2) *Kandidatstipendier.*

De højere læreanstalter råder hver for sig over et antal kandidatstipendier, bevilget på de årlige finanslove; således er der til Danmarks tekniske Højskole bevilget 6 stipendier, idet bevilling første gang er optaget på finansloven 1958-59.

Disse kandidatstipendier uddeles efter samme retningslinjer som forskningsstipendierne. Kandidatstipendierne andrager 4 900 kr. + tillæg eller for tiden i alt 10 535 kr.

Kandidatstipendierne uddeles ligeledes af forskningsrådet, og i realiteten foregår uddelingen således, at alle stipendier — både forskningsrådets egne og statens kandidatstipendier — andrager 12 000 kr., idet differencen mellem den på finansloven givne bevilling og 12 000 kr. afholdes af forskningsrådets bevilling.

Kandidatstipendierne uddeles ligesom forskningsrådets stipendier kun for 1 år og forlænges undertiden til 2 år.

3) *Universitetsadjunkturer.*

Endvidere råder de højere læreanstalter over et antal universitetsadjunkturer, og bevilling gives på de årlige finanslove.

Danmarks tekniske Højskole råder i øjeblikket over 12 universitetsadjunkturer (fra 1. april 1960 dog 14).

Universitetsadjunkturer gives til videnskabsmænd, der ønsker at foretage dyberegående undersøgelser og større videnskabelige arbejder, og er tænkt som et supplement til forskningsrådets stipendier; medens sidstnævnte sædvanligvis kun gives for 1 år ad gangen, uddeles universitetsadjunkturer som regel for 3 år med adgang til forlængelse i yderligere 3 år.

Universitetsadjunkturene lønnes i øjeblikket med en til lønnen i 19. lønningsklasse svarende løn (herunder med adgang til opnåelse af alderstillæg).

Det bemærkes, at der påhviler universitetsadjunkturene en vis begrænset pligt til

deltagelse i undervisningen (i videnskabskommissionens 3. betænkning er som eksempel nævnt 1-2 ugentlige forelæsninger).

4) *For sker stipendier.*

Endelig er der første gang på finansloven for 1959-60 givet bevilling til uddeling af „forskerstipendier“. På finansloven 1959-60 er der bevilget 3 sådanne stipendier, der skal fordeles mellem de højere læreanstalter (et af disse er stillet til rådighed for Danmarks tekniske Højskole), og pr. 1. april 1960 bevilges der yderligere et forskerstipendium specielt til Danmarks tekniske Højskole. Forskerstipendiet må betragtes som en fortsættelse af universitetsadjunkturet og uddeles for 3 år med mulighed for forlængelse i 3 år. Stipendiet andrager 9 000 kr. + tillæg eller for tiden 19 350 kr.

5) Herudover er der i meget begrænset omfang mulighed for at opnå støtte fra private legater. Det skal her nævnes, at højskolen i de senere år har modtaget en portion på 9 000 kr. om året fra Konsul Jorcks Legat til videreuddannelse af en ung kandidat.

Den i årene 1954-59 til licentiatstuderende ydede støtte.

Som tidligere anført findes der ingen speciel stipendieordning for licentiatstuderende, og disse er derfor nødsaget til at søge de foran under 1-5 nævnte muligheder.

Højskolen har udarbejdet en oversigt over, hvorledes de licentiatstuderendes studier er blevet finansieret i årene 1954-59:

Ved udgangen af	Kandidatstipendier	Forskningsrådet	Universitetsadjunkturet	Private midler eller ingen opl.	Overenskomstlønnet		
1954 . . .	0	3	1	2	0	=	6 4 er immatrikuleret i året 1954.
1955 . . .	0	5	1	1	3	=	10 4 er immatrikuleret i året 1955 — 2 har taget licentiatgraden.
1956 . . .	0	5	2	2	4	=	13 5 er immatrikuleret i året 1956 — 1 har taget licentiatgraden.
1957 . . .	1	9	3	3	7	=	23 11 er immatrikuleret i året 1957 — 1 har taget licentiatgraden.
1958 . . .	2	12	4	8	11	=	37 15 er immatrikuleret i året 1958 — 1 er ophørt med studiet — 2 har taget licentiatgraden.
1959 . . .	5	12	4	8	12	=	41 7 er immatrikuleret i året 1959 — 1 er ophørt med studiet — 3 har taget licentiatgraden.

III. Bemærkninger til den nugældende ordning.

Som det vil fremgå af foranstående oversigt, har det i ikke uvæsentligt omfang været muligt at yde støtte til de kandidater, der har søgt optagelse som licentiatstuderende. Imidlertid anser man det for utvivlsomt, at det relativt begrænsede antal kandidatstipendier og forskningsrådsstipendier har

afholdt en del interesserede og velegnede kandidater fra at søge optagelse som licentiatstuderende. I øvrigt viser udviklingen, at der er en stigende interesse for licentiatstudiet, hvorfor der ved bevarelse af det nuværende antal stipendier vil blive en stadigt større forskel mellem antallet af interesserede og egnede og det antal studerende, til hvem det er muligt at yde støtte.

Højskolen skal endvidere bemærke, at

størrelsen af de enkelte stipendier ikke skønnes at stå i rimeligt forhold til de lønninger, som de færdige civilingeniører kan opnå i højskolens assistentstillinger, i statens tjeneste i øvrigt eller i det private erhvervsliv. Det må derfor anses for utvivlsomt, at en række interesserede og egnede har afholdt sig fra licentiatstudiet under hensyntagen til de lønninger, som er blevet tilbudt dem fra anden side. Endvidere bemærkes, at aflønningen af universitetsadjunkterne ikke er tilfredsstillende for de højt kvalificerede videnskabsmænd, der er berettigede hertil, hvorfor det i flere tilfælde har vist sig vanskeligt at få adjunkturene besat. I tilslutning hertil skal man oplyse, at det for mange har betydning, at der ikke under deres videnskabelige arbejde er sikret dem en pensionsordning, hvilket i stigende grad kommer til udtryk, jo ældre de pågældende forskere er.

Endelig skal højskolen udtale, at systemet med kandidatstipendier, stipendier fra forskningsrådet, universitetsadjunkture og sidst de særlige forskerstipendier ikke forekommer naturligt inden for højskolens område. Man kan således pege på, at det ikke er rimeligt, at forskningsrådsstipendierne og kandidatstipendierne ikke udgør samme beløb. Højskolen og forskningsrådet har for højskolens vedkommende klaret dette problem ved at henlægge kompetencen til forskningsrådet og ved, at forskningsrådet har suppleret kandidatstipendierne, således at stipendierne til de helt unge videnskabsmænd er uddelt med samme beløb. Endvidere skal man pege på det utilfredsstillende i, at de for første gang på finansloven i 1959-60 optagne forskerstipendier (der af videnskabskommissionen er tænkt som en overbygning på universitetsadjunkturene) beregnes som 9 000 kr. -/- tillæg, medens universitetsadjunkturene med virkning fra 1. april 1958 udgør en til lønnen i 19. lønningsklasse svarende løn med adgang til opnåelse af alderstillæg.

IV. Forslag til en ny ordning.

I højskolens under udarbejdelse værende svarskrivelse til undervisningsministeriet angående den af teknikerkommissionen i sommeren 1959 afgivne betænkning vil det

bl. a. blive oplyst, at det ikke vil være muligt for tiden at udarbejde en blot nogenlunde nøjagtig prognose med hensyn til det fremtidige behov for lærerkræfter, men at der vil blive tale om en meget betydelig udvidelse, muligvis en fordobling, af det til højskolen knyttede personale, dersom forskning og undervisning skal gennemføres på tidssvarende niveau.

I tilslutning hertil skal det bemærkes, at en rimelig udnyttelse af forsknings- og undervisningskapaciteten på Lundtofte forudsætter, at højskolen kan løse problemet med hensyn til rekruttering af lærere og assistenter.

I sit arbejde med dette spørgsmål er højskolen nået til den overbevisning, at en del af dette problem effektivt vil kunne løses ved en kraftig stimulering af interessen for licentiatstudiet. Dette begrundes således:

1) De videnskabelige arbejder, der udføres af de licentiatstuderende, betyder en intensivering af det pågældende laboratoriums forskning.

2) Man anser det for rimeligt, at der inden for visse grænser pålægges de licentiatstuderende, til hvem der ydes statsstøtte, at bistå ved undervisningen, hvorved licentiatordningen i sig selv medfører en forøgelse af undervisningskapaciteten. Under forudsætning af, at undervisningspligten holdes inden for forholdsvis snævre rammer — man kan her tænke sig en ugentlig tidsanvendelse på 6-8 timer, svarende til f. eks. 1-2 ugentlige forelæsninger med 4-6 timers forberedelse — anser højskolen en sådan ordning for at være til gavn ikke alene for højskolen, men også for den licentiatstuderende, idet hans deltagelse i undervisningen ofte vil være af betydning for hans videnskabelige udvikling.

3) Efter højskolens hidtidige erfaringer vil mange af de licentiatstuderende få en sådan interesse for højskolens arbejde, hvori forskning indgår som en obligatorisk bestanddel, at de efter studiets afslutning vil søge ansættelse i de til højskolen knyttede ordinære stillinger for videnskabelige medarbejdere.

Foruden de forannævnte 3 grunde, der har særlig betydning for højskolen, skal det anføres, at industrien vil få stigende inter-

esse i de specielt forskningsuddannede I licentiatier.

Under hensyn hertil og under hensyn-tagen til de under III anførte indvendinger mod den nuværende ordning har højskolen overvejet en gennemgribende ændring af den eksisterende stipendieordning for licentiatstuderende og i tilslutning hertil den i det hele for unge og yngre videnskabsmænd gældende stipendieordning. Højskolen har herom haft orienterende drøftelser med Dansk Ingeniørforening.

Højskolens forslag går ud på, at der — som hidtil — skal ydes støtte til følgende 3 kategorier af unge og yngre videnskabsmænd.

1) Unge kandidater, der ønsker at gennemføre et licentiatstudium.

2) Unge videnskabsmænd, der uden at sigte på opnåelsen af licentiatgraden ønsker at gennemføre et forskningsarbejde.

3) Yngre videnskabsmænd, som ved erhvervet doktorgrad, licentiatgrad eller på anden måde har vist udprægede anlæg for videnskabeligt arbejde, og som ønsker at foretage dyberegående studier.

ad 1) *Licentiatstuderende.*

Højskolens forslag: For et nærmere bestemt antal studerende pr. år, jfr. nedenfor, foreslås gennemført den ordning, at de pågældende i det første studieår oppebærer et stipendium efter samme principper som de hidtil for kandidat- og forskningsrådsstipendier gældende, dog således at årsbeløbet forhøjes noget f. eks. til 7 000 kr. + tillæg eller for tiden 15 050 kr.

Efter 1 års studium afgøres det på baggrund af udtalelser fra den studerendes lærere, hvorvidt han er egnet til at fortsætte studiet, og under forudsætning af en positiv indstilling ansættes civilingeniører derefter foreløbig for $\frac{1}{2}$ år på overenskomstbasis, medens universitetsuddannede aflønnes med den til 19. lønningsklasse svarende lønning, eventuelt overenskomstløn, såfremt en sådan ordning gennemføres for vedkommende fagområde. Efter det for højskolen under drøftelserne med Dansk Ingeniørforening oplyste skulle der være mulighed for, at de overenskomstlønnede også i pensionsmæssig henseende skulle kunne ligestilles med statsansatte civilingeniører i

øvrigt. Efter $1\frac{1}{2}$ og 2 års studium tages det på ny op til overvejelse, hvorvidt den pågældende under det hidtidige studium har gjort tilfredsstillende fremskridt, og under forudsætning af positive indstillinger bør der være mulighed for en forlængelse for $\frac{1}{2}$ år ad gangen på de nævnte lønvilkår.

Efter $2\frac{1}{2}$ års forløb foretages på ny en undersøgelse, og på betingelse af, at forholdene i øvrigt taler derfor, f. eks. at det afsluttende videnskabelige arbejde har vist sig mere omfattende end forudsat, skal der være mulighed for forlængelse i yderligere $\frac{1}{2}$ år på samme vilkår.

Den ydede løn skal falde bort ved studiets afslutning.

Motivering for forslaget: Højskolens forslag hviler på den grundlæggende betragtning, at forskning er en lige så vigtig opgave for Danmarks tekniske Højskole som undervisning, og at forskning og undervisning på universitetsniveau bør lønnes ensartet.

Med foranstående forslag har højskolen søgt at gøre licentiatstudiet så tiltrækkende, at et betydeligt antal kandidater må antages at ønske en sådan supplerer af deres uddannelse. Dette er opnået ved, at de licentiatstuderende efter 1 års studietid i lønnings- og pensionsmæssig henseende ligestilles med de kandidater, der i øvrigt ansættes i staten. Højskolen har overvejet, om en sådan ligestilling burde finde sted allerede fra licentiatstudiets begyndelse, men under hensyntagen til, at ikke alle er egnede til at gennemføre et videnskabeligt studium på højt liggende plan, har man foretrukket at foreslå et prøveår, hvor der ydes de licentiatstuderende et stipendium, der på den ene side giver dem en rimelig aflønning og på den anden side en aflønning, der ligger lidt under den til tjenestemandaspiranter i 19. lønningsklasse og overenskomstlønnede civilingeniører ydede begyndelsesløn, henholdsvis 15 867 kr. og 15 675 kr. (netto).

For at sikre, at støtten til licentiatstuderende kun ydes, hvor den pågældende er egnet for studiet, foreslås det, at spørgsmålet om fortsat støtte tages op til overvejelse efter 1, $1\frac{1}{2}$, 2 og $2\frac{1}{2}$ års forløb. Det bemærkes herved, at det ikke anses for muligt at foretage en sikker bedømmelse efter $\frac{1}{2}$ års studium.

Forslagets økonomiske konsekvenser: Højskolen har søgt at foretage en undersøgelse af de økonomiske konsekvenser af dette forslag, en undersøgelse, der i høj grad vanskeliggøres af, at den fremtidige interesse for licentiatstudiet og højskolens muligheder i de nærmeste år for at modtage licentiatstuderende ikke kendes.

Indledningsvis bemærkes, at de videnskabelige assistenter på højskolen, der lader sig immatrikulere som licentiatstuderende, må holdes uden for nedenstående beregning af forslagets økonomiske konsekvenser, idet disse licentiatstuderende ikke vil påføre staten udgifter. Det bemærkes i denne forbindelse, at sådanne licentiatstuderende må regne med en længere studietid end den forannævnte gennemsnitlige studietid på $2\frac{1}{2}$ år, idet de ved siden af varetagelsen af deres forskningsarbejde i betydeligt omfang må deltage i højskolens undervisning. I 1959 var 12 videnskabelige assistenter immatrikuleret som licentiatstuderende, men det må påregnes, at dette antal vil dale noget (skønsmæssigt til 5 studerende pr. år). Højskolen er i det følgende gået ud fra, at der af en kandidatårgang på ca. 350 er fra 5 til 15 pct., der er egnet til gennemførelse af et licentiatstudium, eller gennemsnitligt 10 pct. Idet der ses bort fra de anslåede 5 videnskabelige assistenter, der immatrikuleres som licentiatstuderende, kan man herefter regne med, at 30 studerende pr. årgang er egnede. Idet man anser det for givet, at højskolen har kapacitet til at modtage 35 licentiatstuderende pr. år, er det højskolens håb, at den foreslåede licentiatordning er så attråværdig, at de egnede vil søge licentiatstudiet. Højskolen er endvidere gået ud fra, at der hvert år vil melde sig nogle studerende, som ikke har de fornødne evner for studiet, og at disse vil blive udskilt efter 1 års studium. Idet der regnes med en frafaldsprocent på ca. 15 (svarende til den normale frafaldsprocent ved civilingeniørstudiet), regnes der i det følgende med, at der hvert år vil blive immatrikuleret 35 støtteberettigede licentiatstuderende. Højskolen er endvidere ved beregningen gået ud fra, at den gennemsnitlige studietid for licentiatstuderende vil blive $2\frac{1}{2}$ år. Højskolens skøn over det fremtidige antal licentiatstuderende vil ud fra de nævnte forudsætninger fremgå af følgende oversigt:

Ved udgangen af:	studerende i det 1. studieår	studerende i det 2. studieår	studerende, hvis studium har varet mellem 2 og 2V, år
1959 ¹⁾	6	13	6
1960	15	5	13
1961	35	13	1
1962	35	30	13
1963	35	30	30

¹⁾ Af 1959's 41 licentiatstuderende var 12 videnskabelige assistenter, og af resten var 4 immatrikuleret i 1956 eller tidligere.

Der kan herefter foretages følgende udgiftsberegning, idet der er regnet med, at den nye ordning gennemføres med virkning fra 1. februar 1961. (Pr. denne dato afslutter en ny årgang studerende civilingeniørstudiet).

Nuværende ordning:

(Udgiften er af praktiske grunde udregnet på grundlag af legatstøttens fordeling ved udgangen af 1959 og stipendiernes størrelse på dette tidspunkt).

17 forsknings- og kandidatstipendier	å 12 000 kr.	204 000 kr.
4 universitetsadjunkture	. . . . .	64 796 -
		268 796 kr.

Ny ordning:

A. Udgifter efter nyt forslag med samme antal licentiatstuderende:

6 licentiatstuderende i 1. studieår	å 15 050 kr.	90 300 kr.
13 licentiatstuderende i 2. studieår	her regnet til overenskomstløn 1-3 år (brutto)	253 968 -
6 licentiatstuderende, der har studeret fra 2 til $2\frac{1}{2}$ år (overenskomstløn 1-3 år (brutto)).		58 608 -
	I alt	402 876 kr.

B. Udgifter efter nyt forslag med det i 1961 forventede antal licentiatstuderende:

35 licentiatstuderende i 1. studieår	å 15 050 kr.	526 750 kr.
13 licentiatstuderende i 2.-3. studieår	. . . . .	253 968 -
5 licentiatstuderende, der har studeret i 2- $2\frac{1}{2}$ år	. . . . .	48 840 -
	I alt	829 558 kr.

C. Udgifter efter nyt forslag med det i 1963 forventede antal licentiatier:

35 licentiatstuderende i 1. studie- år å 15 050 kr.	526 750 kr.
30 licentiatstuderende i 2.-3. stu- dieår.	586 080 -
30 licentiatstuderende, der har studeret i 2-2% år.	293 040 -
I alt . . . 1 405 870 kr.	

Den foreslåede licentiatordning indebærer som foran nævnt, at det i et vist omfang vil blive pålagt de licentiatstuderende at deltage i undervisningen. Som følge heraf vil der opstå en besparelse på højskolens udgifter til fast og løs assistenthjælp. Størrelsen af denne besparelse er det næppe muligt at beregne på forhånd.

*Administrationen af den nye
licentiatordning:*

Af de under punkt II givne oplysninger fremgår, at den til unge kandidater ydede støtte under et licentiatstudium hidtil er blevet administreret af forskningsrådet, der har uddelt såvel de egentlige forskningsrådsstipendier som højskolens kandidatstipendier. Efter den foreslåede ordning vil den ydede støtte blive knyttet direkte til licentiatstudiet, og med dets umiddelbare tilknytning til højskolens lærere og laboratorier finder man det rimeligt, at den nye licentiatordning i det hele administreres af højskolen.

ad 2) *Unge videnskabsmænd, der uden at sigte på opnåelsen af licentiatgraden ønsker at gennemføre et forskningsarbejde.*

De forannævnte kandidat- og forskningsrådsstipendier er ikke forbeholdt licentiatstuderende. Der er i 1959 af forskningsrådet foruden de 17 stipendier til licentiatstuderende blevet uddelt 12 stipendier, hvoraf 10 var 1. års stipendier og 2. års stipendier.

Det vil være rimeligt, at der for disse forskere sker en tilsvarende ændring som den for licentiatstuderende foreslåede.

Unge forskere uden tidligere forsker-erfaring bør det første år arbejde på stipendium. Efter 1 års videnskabeligt arbejde

bør de lønnes overenskomstmæssigt eller (for universitetsuddannede) som amanuenser. Merudgiften ved en sådan ændring af de til ikke-licentiatstuderende ydede forskningsrådsstipendier kan opgøres således:

Nugældende ordning:

12 stipendier à 12 000 kr. . . . . 144 000 kr.

Ny ordning:

10 stipendier à 15 050 kr. . . . . 150 500 kr.

2 overenskomstlønninger (brutto)

1-3. år. . . . . 39 072 -

189 572 kr.

Støtten til de forskere, der ikke søger et licentiatstudium, bør som hidtil administreres af forskningsrådet.

ad 3) *Yngre videnskabsmænd, som ved erhvervet doktorgrad, licentiatgrad eller på anden måde har vist udprægede anlæg for videnskabeligt arbejde, og som ønsker at foretage dyberegående studier.*

Det er højskolens opfattelse, at der også fremover vil være et stort behov for at yde støtte til yngre videnskabsmænd, der agter at gennemføre dyberegående videnskabelige studier. Den foreslåede omlægning af støtten til licentiatstuderende nødvendiggør en tilsvarende omlægning af lønnen til universitetsadjunkter og forskerstipendiater. Højskolen foreslår derfor, at den nuværende universitetsadjunktordning med tildeling af adjunkturer for en 3-årig periode med mulighed for forlængelse i yderligere 3 år bevares, men således at universitetsadjunkter, der er civilingeniører, ansættes på normal overenskomstbasis. Højskolen finder endvidere, at der i enkelte tilfælde bør være en mulighed for at støtte særligt fremtrædende videnskabsmænd, som det har interesse at støtte ud over universitetsadjunkturerne 6 år. Højskolen foreslår derfor den nuværende forskerstipendiatorordning afløst af en ordning, hvorefter der i enkelte tilfælde er mulighed for at forlænge universitetsadjunkturerne for 2 nye 3-årige perioder. Da det her drejer sig om særligt fremtrædende videnskabsmænd, vil det være rimeligt, at der, for så vidt disse ansættes under sædvanlig overenskomst, bliver mulighed for

ydelse af et særligt kvalifikationstillæg (man henviser herved til, at der i henhold til en særlig bevilling på tillægsbevillingsloven 1957-58 oprettedes et ekstraordinært 5-årigt docentur ved Danmarks tekniske Højskole for en civilingeniør med henblik på løsning af forskningsopgaver inden for fagene opvarmning og ventilation, og at der til docenten, der er medlem af højskolens lærerråd, ydes et kvalifikationstillæg på 4 800 kr. + tillæg).

De økonomiske konsekvenser af dette forslag kan under forudsætning af det nuværende antal universitetsadjunkturen opgøres således:

Der er i øjeblikket 12 adjunkturen, hvoraf 4 er besat med licentiater. Udgiften til disse 4, der alle er civilingeniører, er indregnet i foranstående under 1) anførte beregning.

Endvidere råder højskolen over 1 forskerstipendium.

Nuværende ordning:

Udgift til 8 universitetsadjunkter (her regnet med gennemsnitlig 1 alders-tillæg)	137 437 kr.
Udgift til 1 forskerstipendiat	20 350 -
	157 787 kr.

Ny ordning:

Under hensyntagen til den nuværende fordeling mellem civilingeniører og universitetsuddannede (7 til 2).

2 universitetsuddannede med 1 alders-tillæg	34 359 kr.
6 civilingeniører på gennemsnitlig 5.-7. løntrin (brutto)	146 520 -
1 civilingeniør på 7.-9. løntrin (brutto)	26 862 -
	207 741 kr.

I finansåret 1960-61 er bevilget yderligere 2 universitetsadjunkturen og 1 forskerstipendium.

Resumé.

Højskolens forslag til en ny lønningsordning for licentiatstuderende og andre, der arbejder med løsning af videnskabelige opgaver, hviler på den grundbetragtning, at forskning er en lige så vigtig opgave for Danmarks tekniske Højskole som under-

visning, og at forskning og undervisning på universitetsniveau bør lønnes ensartet. Man har den overbevisning, at højskolen vil kunne løse en del af sit rekrutteringsproblem i forbindelse med udflytningen til Lundtofte ved en forøgelse af interessen for licentiatstudiet. Endelig henviser man til den betydning, som tekniske licentiatstuderende ventes at få for dansk erhvervslivs konkurrenceevne.

Med virkning fra 1. februar 1961 foreslår højskolen herefter følgende nyordning:

1) Unge kandidater, der ønsker at gennemføre et licentiatstudium:

Der regnes med en studietid på højst 3 år.

a) I det første år ydes et stipendium på 7 000 kr. + tillæg eller for tiden 15 050 kr.

b) Såfremt faglæreren efter 1 års studium skønner, at den pågældende er egnet til at fortsætte licentiatstudiet, ansættes den studerende på normal overenskomstbasis eller (for en universitetsuddannet) som medhjælpslønnet amanuensis foreløbig for $\frac{1}{2}$ år.

c) Såfremt faglæreren efter $1\frac{1}{2}$ års studium skønner, at den licentiatstuderende har gjort tilfredsstillende fremskridt, forlænges ansættelsen for $\frac{1}{2}$ år.

d) Såfremt faglæreren efter 2 års studium skønner, at den licentiatstuderende har gjort tilfredsstillende fremskridt, forlænges ansættelsen for yderligere $\frac{1}{2}$ år.

e) Såfremt faglæreren efter $2\frac{1}{2}$ år skønner, at den licentiatstuderende har gjort tilfredsstillende fremskridt, og såfremt særlige forhold i øvrigt taler derfor, f. eks. at den stillede opgave har vist sig mere tidskrævende end forudsat, forlænges ansættelsen for yderligere $\frac{1}{2}$ år.

Ansættelsen ophører altid ved afslutningen af et licentiatstudium.

Støtten til de licentiatstuderende administreres af højskolen.

2) Unge videnskabsmænd, der uden at sigte på opnåelsen af en licentiatgrad ønsker at gennemføre et forskningsarbejde:

For disse studerende foreslås en tilsvarende omlægning af støtten. Der vil med den hidtil fulgte praksis kun blive tale om støtte i i alt 2 år, og støtten bør ydes efter de under punkt 1) angivne retningslinjer.

Støtten til andre unge forskere end licentiatstuderende administreres af forskningsrådet.

3) Yngre videnskabsmænd, som ved erhvervet doktorgrad, licentiatgrad eller på anden måde har vist udprægede anlæg for videnskabeligt arbejde, og som ønsker at foretage dyberegående studier:

Sådanne videnskabsmænd skal som hidtil kunne tildeles universitetsadjunkturer, der som regel uddeles for 3-årige perioder med adgang til forlængelse i 3 år.

Der skal for særligt fremragende videnskabsmænd, som har oppebåret universitetsadjunkturer i 6 år, være mulighed for

en yderligere forlængelse for 3-årige perioder.

Universitetsadjunkter ansættes, såfremt de er civilingeniører, på normale overenskomstvilkår, idet der for de særligt fremtrædende videnskabsmænd, der i 6 år har oppebåret universitetsadjunkturer, skal være mulighed for opnåelse af kvalifikationstillæg. Universitetsuddannede lønnes som nu efter reglerne i lønningsloven med adgang til opnåelse af alderstillæg.

E. Knuth -Winterfeldt.

O. Ulrich.

Den 2. juli 1960.

Undervisningsministeriet.

I anledning af den hoslagt tilbagefølgende indstilling af 6. april d. å. fra rektor for Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole angående en ny vederlagsordning for licentiatstuderende og andre, der arbejder med løsning af videnskabelige opgaver, har undervisningsministeriet i skrivelse af 19. april d. å. (2. dept. 1. kt. j. nr. 312/60) anmodet nærværende udvalg om en udtalelse.

Således foranlediget skal udvalget udtale følgende:

Nødvendigheden af en udvidelse og ændring af den bestående stipendieordning til fremme af rekrutteringen af unge videnskabsmænd til videnskabelig forskning og lærergerning blev allerede stærkt fremhævet i videnskabskommissionens 3. betænkning, der blev afgivet i 1955.

Videnskabskommissionen fandt det ønskeligt, at de højere læreanstalter fik rådighed over stipendier, beregnet på at give særligt egnede studerende lejlighed til i et begrænset tidsrum inden afslutningen af det egentlige fagstudium at arbejde videnskabeligt, og foreslog derfor oprettet 40 studenterstipendier (scholarstipendier) à 1 800 kr. + tillæg.

For at skaffe rimelige muligheder for, at helt unge kandidater i tiden umiddelbart efter afslutningen af den normale uddannelse kunne opnå beskæftigelse ved videnskabeligt arbejde, foreslog kommissionen endvidere, at der til afløsning og supplerung af de hidtil bestående 26 statsstipendier for unge kandidater blev oprettet i alt 72 kandidatstipendier à 4 000 kr. (+ 900 kr. for forsørgere) + sædvanligt honorartillæg. Kandidatstipendierne foresloges tildelt for 2 år med adgang til forlængelse i yderligere 2 år. Oprettelsen af stipendierne foresloges gennemført etapevis.

Dels for at sikre læreanstalterne værdifuld arbejdskraft til forskningen, dels for at give lovende yngre videnskabsmænd lejlighed til gennem nogle år at beskæftige sig indgående med videnskabeligt arbejde og til at kvalificere sig til ledende forskerstillinger foreslog kommissionen desuden det bestående antal universitetsadjunkturstipendier forøget fra 41 til 76 og fastsættelse af stipendiet til et beløb svarende til lønnen for adjunkter ved statens gymnasier. Adjunktstipendierne foresloges som hidtil tildelt for en 3-årig periode med adgang til forlængelse i yderligere 3 år. Ordningen foresloges gennemført etapevis.

For at åbne adgang til at bevare egnede personer, der efter udløbet af adjunktstipendiet (6 år) ikke havde mulighed for at opnå tjenstemandsansættelse, for videnskaben, foreslog videnskabskommissionen endelig som en forsøgsvis ordning oprettelse af 10 forskerstipendier, som foresloges fastsat til et beløb, svarende til lønnen for en amanuensis I. Stipendierne foresloges tildelt for 3 år med adgang til forlængelse i yderligere indtil 3 år.

Af de af videnskabskommissionen stillede forslag er forslaget om universitetsadjunkternes ændrede aflønning gennemført med virkning fra 1. april 1958. Endvidere er fra 1. april 1960 kandidatstipendiet forhøjet som foreslået, dog således at stipendiet i alle tilfælde ydes med 4 900 kr. + tillæg, og ca. halvdelen af de foreslåede forøgelse af antallet af kandidatstipendier og adjunkture er gennemført, ligesom 8 af de 10 foreslåede forskerstipendier er oprettet, dog således at stipendiebeløbet kun udgør 9 000 kr. + sædvanligt honorartillæg. Kommissionens forslag om scholarstipendier (studenterstipendier) er ikke gennemført.

Videnskabskommissionens forslag må

allerede nu anses for utilstrækkeligt til fremme af en effektiv rekruttering, såvel hvad angår stipendiernes antal som stipendiebørløbet størrelse, ligesom forslaget struktur, hvorefter den samlede stipendietid kunne udstrækkes i indtil 16 år efter kandidatexamen, frembyder betænkelighed, da overgangen til anden ansættelse for de kandidater, der af den ene eller anden grund ikke er i stand til at fortsætte den videnskabelige løbebane efter så lang tids forløb, ofte vil være vanskelig. Endvidere tager forslaget kun sigte på rekrutteringen til videnskabelig forsker- og lærergerning ved de højere læreanstalter, medens der også er et udtalt behov for rekruttering til videnskabelig forskning ved de øvrige videnskabeligt arbejdende institutioner.

Det af Polyteknisk Læreanstalt i indstilling af G. april d. å. fremsatte forslag omfatter følgende grupper af stipendier:

1. Stipendier til unge kandidater, der ønsker at gennemføre licentiatstudiet. For denne gruppes vedkommende er der mulighed for at oppebære stipendiet i indtil 3 år. Stipendiet foreslås i det første år fastsat til 7 000 kr. + tillæg, og i de følgende år foreslås stipendiaten ansat efter overenskomstløn, eller hvor sådan ikke findes, efter en til 19. lønningsklasse svarende løn.

2. Stipendier til kandidater, der uden at sigte på opnåelsen af en licentiatgrad ønsker at gennemføre et forskningsarbejde. Stipendiets varighed fastsættes til 2 år, og støtten foreslås ydet efter de under 1. anførte retningslinjer.

3. Universitetsadjunkturet for yngre videnskabsmænd. Adjunktens varighed foreslås som hidtil fastsat til 3 år med adgang til forlængelse i 3 år og med mulighed for overenskomstmæssig aflønning. Herudover ønskes mulighed for i særlige tilfælde at forlænge adjunktens i 2 nye 3-årige perioder og med adgang til at yde særligt kvalifikationsstillæg, hvis adjunkten ansættes efter overenskomst.

Nærværende udvalg, der siden foråret 1959 har arbejdet med spørgsmålet om rekrutteringen af unge videnskabsmænd til den videnskabelige forskning og lærergerning, tillægger dette spørgsmål den allerstørste betydning og lægger megen vægt på, at der snarest tilvejebringes en samlet

løsning af rekrutteringsproblemet for universiteterne, de højere læreanstalter og andre videnskabeligt arbejdende institutioner.

Ikke mindst de i de senere år gennemførte og planlagte bygningsmæssige udvidelser af vore videnskabelige institutioner vil betyde en afgørende forbedring af videnskabens arbejdsmuligheder. På samme måde vil de ikke ubetydelige lønmæssige forbedringer, som den nye lønningsslov har givet videnskabsmændene, virke fremmende for videnskaben. På baggrund af disse fremskridt bliver det så meget mere påtrængende at få løst spørgsmålet om de yngste videnskabsmænds økonomiske kår og arbejdsforhold for at sikre, at der til stadighed vil være det fornødne antal kvalificerede personer til besættelsen af de videnskabelige stillinger. På dette område er forholdene i øjeblikket under stadig forringelse og det i en sådan grad, at det kan betyde en alvorlig svækkelse af de øvrige fremskridt.

At sikre uddannelsen af de unge, der i fremtiden skal knyttes til vore videnskabelige institutioner, er en sag af stor vigtighed. Der bør fastsættes så elastiske rammer for studierne, at de, der har særlige videnskabelige anlæg, allerede i den normale studietid kan få mulighed for at prøve deres evner. Men videnskabens udvikling gør det i stigende grad nødvendigt, at de, der stiler mod ansættelse i videnskabelige stillinger, får en yderligere uddannelse efter kandidatexamen. Et sådant „post-graduat“ studium, der er en fast institution i mange lande, må i virkeligheden opfattes som et nødvendigt led i uddannelsen, før en videnskabelig stilling kan tiltrædes. Det eksisterer da også under forskellige former her i landet.

Visse højere læreanstalter har i de senere år søgt at stimulere den videnskabelige rekruttering gennem indførelsen af licentiatexamen som en specialiseret overbygning på kandidatuddannelsen. Særligt har dette været tilfældet ved Danmarks tekniske Højskole — således som det også fremgår af højskolens forslag af 6. april d. å. — og ved visse fag under Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Erfaringerne har været særdeles gode, men antallet af licentiatstuderende har været for ringe, fordi den fornødne stipendiestøtte ikke har kunnet skaffes, og stipendierne ikke har kunnet

opveje den erhvervsindtægt, som disse kandidater har måttet give afkald på.

Udvalget har i samråd med universiteterne, de højere læreanstalter — herunder også Danmarks tekniske Højskole — og de andre større, videnskabeligt arbejdende institutioner arbejdet med en plan for rekrutteringen til den videnskabelige forskning og lærergerning, som bygger på følgende hovedprincipper.

1. Der bør kunne ydes stipendiestøtte til videnskabelig videreuddannelse og til løsning af særlige forskningsopgaver i såvel de seneste studieår som i de første kandidatår.

2. Den samlede stipendiatperiode må ikke være så lang, at de, der herefter ikke ansættes, ikke kan finde normal ansættelse andet steds. Der bør herudover træffes direkte foranstaltning til, at sådan ansættelse kan ske med kandidatstipendiatperioden som anciennitetgivende og som erstatning for aspiranttid.

3. Der bør ske en fremadskridende udvælgelse under stipendieperioderne.

4. Stipendierne bør som regel være forbundet med et vist tilsyn med stipendiaten og med en begrænset undervisningsbyrde eller anden deltagelse i de videnskabelige institutioners arbejde.

5. Ved tildeling af stipendiestøtte skal der udelukkende lægges vægt på stipendiats kvalifikationer, ikke på hans økonomiske trang.

Med hensyn til stipendier for studerende i de seneste studieår (scholarstipendier) må udvalget ganske forbeholde sig sin stilling, idet man må lægge vægt på, at der ved disse stipendiers nærmere udformning tages hensyn til deres samspil med de almindelige transgbetingede studenterstipendier, hvilket spørgsmål udvalget endnu ikke har haft lejlighed til en indgående drøftelse af. Fra Danmarks tekniske Højskoles side er der imidlertid ikke fremsat forslag om scholarstipendier.

Med hensyn til stipendier for kandidater m. fl. har der i udvalget været tilslutning til forslag om følgende arter af stipendier:

Kandidatstipendier for kandidater sædvanligvis umiddelbart efter eksamen (eventuelt efter aftjent værnepligt), dog med

mulighed for at tildele stipendiet til kandidater, der i nogle år har været beskæftiget ved praktisk arbejde. Formålet er at give kandidaten lejlighed til at komplettere sin uddannelse ved deltagelse i specialkurser m. v. og ved selvstændigt forskningsarbejde. I kandidatstipendietiden kan der forberedes til licentiatgrad, hvor en sådan er anordnet.

Der kan pålægges stipendiaten 2-8 ugentlige timers assistance ved undervisningen eller tilsvarende arbejdsbyrde ud over det egentlige forskningsarbejde.

Stipendiet tildeles for 1 år og kan fornyes for 1 år. I almindelighed kan kandidatstipendiet altså højst udstrækkes over 2 år, men for så vidt stipendiaten forbereder sig til en licentiatgrad, bør der være adgang til at forlænge kandidatstipendiet yderligere for $\frac{1}{2}$ år, undtagelsesvis for 2 gange $\frac{1}{2}$ år, indtil prøven er aflagt, således at kandidatstipendiet i det angivne tilfælde maksimalt kan udstrækkes over 3 år.

Stipendiaten oppebærer et til den sædvanlige løn (aspirantløn eller kontraktløn) for en videnskabelig assistent ved den pågældende institution svarende beløb.

Af hensyn til rekrutteringen er det af stor vigtighed, at stipendiet ikke er lavere end den aflønning, kandidaten i almindelighed kan opnå ved anden ansættelse.

Universitetsadjunkturer (Højskoleadjunkturer).

a) på 3 år for tidligere kandidatstipendiat eller andre stipendiat, som har vist udpræget videnskabelige evner,

b) på indtil 3 år for videnskabeligt arbejdende, der allerede har opnået beskæftigelse ved eller uden for de højere læreanstalter, for at de pågældende kan få arbejdsro til at fuldføre disputats el. lign. Der tænkes her dels på amanuenser, hvem der er pålagt stor undervisningsbyrde, dels på folk, der ikke er ansat i videnskabelige stillinger.

Der kan pålægges adjunkterne en arbejdsbyrde af lignende omfang som kandidatstipendiaterne.

Adjunkten oppebærer et til den sædvanlige løn for en amanuensis eller kontraktlønnen videnskabelig assistent ved den pågældende institution svarende beløb med alderstillæg og eventuelt bestillingstillæg,

for de under b) nævnte adjunkters vedkommende med hensyntagen til erhvervet anciennitet i tidligere stilling.

For de tilfælde, hvor der opstår et stærkt ønske om at bevare en videnskabsmand, hvis adjunktur udløber, ved et institut på et tidspunkt, hvor en normeret stilling ikke er ledig, og der ikke er mulighed for at tilvejebringe fondsbevilling til aflønning af den pågældende, foreslås oprettet et antal længere varende *forsker stipendier* med samme stipendieydelse, som de for universitetsadjunkter foreslåede, eller personlige amanuensisstillinger.

Finansministeriets repræsentant i udvalget har taget forbehold med hensyn til de foreslåede satser, således at disse spørgsmål tages op til nærmere gennemgang i forbindelse med undervisningsministeriets forelæggelse af budgetterne for de højere læreanstalter.

Der er af finansministeriets repræsentant ligeledes taget forbehold med hensyn til muligheden for at medregne stipendieperioderne som anciennitetgivende ved senere ansættelse i statstjenesten.

Som nævnt har man forhandlet om sagen med universiteterne, de højere læreanstalter og en række andre videnskabelige institutioner, men man agter yderligere at forelægge disse institutioner et nærmere udarbejdet forslag, og herunder også at anmode dem om at fremkomme med endelig angivelse af, hvor mange stipendier af de forskellige kategorier man må ønske knyttet til vedkommende institution.

Man påregner at kunne fremkomme med endeligt forslag om denne sag i 2. og sidste del af udvalgets betænkning — omfattende videnskabsmændenes økonomiske forhold, herunder deres beskatningsproblemer — som forventes at kunne foreligge inden nytår 1961.

Da det af Danmarks tekniske Højskole fremsatte forslag i det hele er i god overensstemmelse med de forslag, som udvalget har under overvejelse, skal man ikke udtale sig imod gennemførelsen af højskolens forslag, om end man hellere ser sagen løst under ét for alle de interesserede læreanstalter og institutioner.

På udvalgets vegne

E. A. Koch.

Frederiksholms Kanal 21, K.

København, den 27. oktober 1960.

*Udvalget vedrørende de studerendes og videnskabsmændenes økonomiske vilkår,
vj formanden hr. kurator E. A. Koch.*

Ministeriet har under dags dato tilskrevet rektor for Den polytekniske Lærestalt, Danmarks tekniske Højskole, således:

„Efter brevveksling med finansministeriet og finansudvalget i anledning af hr. rektorens skrivelser af 6. april og 13. september d. å. (j. nr. 391/57) skal man herved meddele, at man kan tiltræde, at der for et nærmere bestemt antal licentiatstuderende ved Danmarks tekniske Højskole, jfr. nedenfor, indføres følgende nyordning med virkning fra 1. februar 1961:

Der regnes med en studietid på højst 3 år.

a) I det første år ydes et stipendium på 7 000 kr. + tillæg eller for tiden 15 050 kr.

b) Såfremt faglæreren efter 1 års studium skønner, at den pågældende er egnet til at fortsætte licentiatstudiet, ansættes den studerende foreløbig for 1/2 år med overenskomstløn eller, hvor sådan ikke findes, efter en til 19. lønnings klasse svarende løn.

c) Såfremt faglæreren efter henholdsvis 1 1/2 års og 2 års studium skønner, at den licentiatstuderende har gjort tilfredsstillende fremskridt, forlænges ansættelsen for 1/2 år.

d) Såfremt faglæreren efter 2 1/2 år skønner, at den licentiatstuderende har gjort tilfredsstillende fremskridt, og såfremt særlige forhold i øvrigt taler derfor, f. eks. at den stillede opgave har vist sig mere tidskrævende end forudsat, forlænges ansættelsen for yderligere 1/2 år.

Ansættelsen ophører altid ved afslutningen af et licentiatstudium. Støtten til de

licentiatstuderende administreres af højskolen.

Man anser det for rimeligt, at der inden for visse grænser pålægges de licentiatstuderende, til hvem der ydes statsstøtte, at bistå ved undervisningen, f. eks. ved afholdelse af 1-2 ugentlige forelæsninger med 4-6 timers forberedelse.

Man godkender, at der fra 1. februar 1961 at regne optages 35 nye støtteberettigede licentiatstuderende ved højskolen pr. år, hvorefter det fremtidige antal støtteberettigede licentiatstuderende skønsmæssigt må anslås til:

Vod udgangen af:	studerende i det 1. studieår	studerende i det 2. studieår	studerende, hvis studium har været mellem 2 og 27. år	i alt
<u>1961</u>	35	13	5	53
<u>1962</u>	35	30	13	78
<u>1963</u>	35	30	30	95

Man kan endvidere give tilslutning til, at de med forslaget i indeværende finansår forbundne merudgifter afholdes på forventet efterbevilling ad finanslovkonto § 20.6. 03.02. Medhjælp, med i alt 138 260 kr. til aflønning af 53 licentiatstuderende, dog således at nævnte finanslovkonto samtidig nedsættes med i alt 21 333 kr. i forbindelse med bortfald pr. 1. februar 1961 af 6 kandidatstipendier å 4 900 kr. + tillæg samt 4 universitetsadjunkture ved lærestalten."

Hvilket herved meddeles under henvisning til udvalgets skrivelse af 2. juli d. å.

P. M. V.

E. B.

P. Boelskov.

eksp.sekr.

*Udvalget vedrørende de studerendes og videnskabsmændenes økonomiske vilkår,
herunder deres beskatningsproblemer.
vj formanden lir. kurator E. A. Koch.*

På foranledning af teknikerkommissionens forslag (kommissionsbetænkningen pag. 70) om, at der sideløbende med planlægningen og gennemførelsen af Danmarks tekniske Højskoles byggeri i Lundtofte opstilles en samlet plan for bemandingen af de videnskabelige institutter under lærestalten med fornødne lærerkræfter og for indretning af laboratorier, biblioteker m.v., har rektor for Den polytekniske Lærestalt, Danmarks tekniske Højskole, afgivet den i ekstrakt-afskrift hosfølgende erklæring af 24. maj d. å.

Under henvisning hertil og i continuation af skrivelse herfra af 19. april d. å. angående højskolens indstilling af 6. april 1960 om en ny vederlagsordning for licentiatstuderende og andre, der arbejder med løsning af videnskabelige opgaver, skal man herved anmode udvalget om en udtalelse vedrørende rektors forslag om oprettelse af et antal forskningsprofessorater ved højskolen samt forslaget om, at de universitetsuddannede, der ikke ansættes i tjenstemandsstilling, sikres pensionsordning og lønningsanoienitet efter samme regler som for overenskomstlønnede.

P. M. V.

A. Vøhtz.

P. Boelskov
eksp.sekr.

Ekstraktafskrift.

Ad side 70. Om opstilling af en samlet plan for bemanningen af de videnskabelige institutioner med fornødne lærerkræfter og andet personel og for indretning af laboratorier, biblioteker o. s. v. ved Danmarks tekniske Højskole:

..... !
Så snart det er muligt, vil der blive opstillet en plan for bemanning af første udbygning af Lundtofteprojektet. Det er endnu for tidligt at fremsætte den — bl. a. ligger de nye studieplaner ikke fast nok endnu — men vi kan redegøre for de principper, vi vil følge i de forslag, vi vil fremsætte.

Ved institutter, der hører under Danmarks tekniske Højskole, bør det videnskabeligt uddannede personale ikke beskæftiges mere end halvdelen af deres arbejdstid ved undervisning. Vi henviser i denne forbindelse til Teknikerkommissionens betænkning side 55 d).

Fag for fag og kursus for kursus vil det blive angivet, hvor mange studerende én assistent kan undervise på forsvarlig måde. Ved specialistundervisning f. eks. kan én assistent kun overkomme 3-4 studerende. Ved rutinemæssig eller ensartet præget undervisning kan én assistent klare 6-25 studerende, alt efter det fag, der er tale om. Bemanningen må ske under hensyntagen til begge disse forudsætninger. Herved vil antallet af det videnskabelige personale stige meget i forhold til antallet i dag.

Som tidligere omtalt kan det forventes at blive vanskeligt for højskolen at få bemandede de nye laboratorier på Lundtofte. Vi har tidligere omtalt, hvilken betydning vi tillægger tilgangen til licentiat-studiet for løsningen af dette spørgsmål, og vil i øvrigt pege på Teknikerkommissionens udtalelse på side 70:

„Bestræbelserne for at fremme tilgangen af egnede kandidater til videregående videnskabelig uddannelse for forskningsmæssig virksomhed må intensiveres, og kommissionen skal i denne forbindelse pege på nødvendigheden af, at der stilles rigelige midler til rådighed for forsknings- og rejsestipendier.

Tillige skal man fremhæve værdien af, at flere fremragende udenlandske lærere og forskere, eventuelt midlertidigt, knyttes til forskningen her hjemme, og at man for at fremme sådanne muligheder må anlægge fordomsfri synspunkter, for så vidt angår ansættelsesvilkår og arbejdsforhold.“

Efter højskolens mening vil det i denne forbindelse være hensigtsmæssigt, at den nugældende ordning med hensyn til tildeling af forskningsstipendier og adjunktstipendier til unge videnskabsmænd afløses af en ordning, hvorefter unge forskere, hvad enten de er udgåede fra Danmarks tekniske Højskole, universiteterne, Danmarks farmaceutiske Højskole eller en anden højere læreanstalt, kort efter begyndelsen af deres forskergerning får den lønning, som de ville have fået, hvis de var blevet ansat i en amanuensisstilling eller i en stilling, der lønnes efter overenskomsten mellem finansministeriet og Dansk Ingeniørforening. Som nævnt vil højskolen fremsætte forslag herom.

Højskolen ønsker tillige at pege på betydningen af, at der også sikres de universitetsuddannede, der ikke ansattes i tjenestemandstilling, pensionsordning og lønningsanciennitet efter samme regler som for overenskomstlønnede.

Under hensyntagen til forskningens centrale placering i højskolens liv vil det være nærliggende i denne forbindelse at pege på betydningen af, at højskolen får mulighed for at knytte højt kvalificerede forskere til sig — ikke alene ved hjælp af almindelige professorater, men også ved hjælp af et antal advancementsstillinger, hvis indehavere hovedsagelig skal være forpligtet til forskning. (Forskningsprofessorater).

